

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 39.

Laupäeval, 1. oktoobril 1927.

IX aastakäik.

EESTI MUISTNE KANGELANE — SUUR TÖLL

Kunstnik P. Liivaku joonistus.

...VAATAB ISE ÜMBERRINGI, KÜSIDES: „KUS SÕDA?“

(Tekst v. lehekülg 952).

Hind 20 mk.

SISUSTIK: A. Koern. Vabadusristi kavaleride koondamine. — K. R. Muljeid staapide tööst juhtimise ja side manöövritel. — Juhtimise ja side manöövrid 5.—12. sept. 1927. a. — A. Traksmann. Rohelise poole tegevus manöövrite teisel poolel. — E. Ms. Briti riiklik sõjamauseum. — A. Simon. Mnemoonik. — E. Film kaitseväe õppevahendina. — Ametlikke teateid. — Sõja kirjandust. — A. Patska. Seotavad aerostaadid sakslaste teenistuses Ilmasõjas. — Kaitseväe elu. — Sport kaitseväes. — B. Linde. Eesti kirjanduse bibliograafiline ülevaade. — Karikatuurid. — Male.

Vabadusristi kavaleride koondamine.

A. Koern.

Meie vabadusristi põhikiri näeb ette ainult vabadusristi saamise ja annetamise korra, jättes vabadusristi kavaleride edaspidise saatuse täiesti puudutamata. Nende organiseerimine on jäetud teostamata, neile ei ole antud põhikirjaga mingisuguseid eesõigusi ega õigusi. Seda on küll üksikute teisi alasid käsitlevate seadustega ja määrustega püütud parandada, näiteks eesõigus maasaamisel ja ühekordne rahaline tasu, kuid need on ikkagi ainult üksikuid ja ühekordseid nähtusi käsitlevad määrused ja ei anna mingisugust alalist kindlustust. Põhikirja puudulikus on nii oluline, et elu enese sunnil paratamatu on vabadusristi kavaleride hulgas tekkinud organiseerimise mõte. Algatus tehti Tartus. Viimase saavutusena on minu ees Tartu-Võru rahukogus 17. juulil 1925. a. registreeritud „Vabadusristi vendade ühenduse põhikiri“. Viimase põhjal on ühenduse üldkoosoleku poolt 10. okt. 1925. a. vastu võetud kodukord, laenu- ja hoiukassa reeglid ja vabadusristi vendade ja nende perekondade aineliselt toetamise reeglid. Praegu on kavatsusel ülemaalse vabadusristi kavaleride organisatsiooni loomine. Ka seegi suundub erateel registreeritava ühenduse, või ühenduste liidu teele.

Seistes sarnaste organisatsioonide tekkimise ees, kerkib tahtmata küsimus, kas on neid vaja, kas vabadusristil on sedavõrt tähtsust, et tema alusel koondub ja eraldub liik inimesi, moodustades teatava eliidi? Siin satume üldse aumärgi tähtsuse küsimuse juure. Sellele võime aga vastata: aumärk, vabadusrist ei ole edvistamine, uhkuse või mundriehitumise asi. Ta on sümbol. Ta on tasu. Ta on otsekui kingitus armastajate vahel, millel ei ole materiaalselt hinda, kuid mis köidab, kohustab ja loob truuduse igaveseks. Sellasena on tal riigikaitstes määratu tähtsus. Ta on aga ka ainult psühholoogiline väärtus. Kui niisugust, peame teda ka kaitsma ja mitte lubama tema väärtuse ja mõju vähendamist.

Mäletan vabadussõjast. Tulime õhtul lahingust, väsinud sügavas lumes sammutamisest, mõned kaaslased langenud, härdad, tundes nagu kannaksime oma risti vabaduse eest. Siis küsiti meilt, olid esimesed autasu ettepanekud päevakorral, mida meie soovime, kas vabadusristi või maad. Ja siis tahtsid kõik, ka need, kes võib olla, eluaeg olid unistanud omast maalapist ja omast kodust, ainult vabadusristi, millest ei olnud ette näha mingisugust materiaalsset tulu. Siis oli vabadusristi sümbolne väärtus suur. Tahaksin küsida, millised oleks olnud vastused viis aastat hiljem, kui vabadusristi annetati mitmeaastase hiljaksjäämisega, kui teda oli nõutud ja tema pärast „kaubeldud“. (Vabadusrist andis siis juba ühekordset rahalist tasu?) Vabadusristi väärtus ja psühholoogiline mõju oli siis sügavale maha kistud ja vist paljud oleksid valinud selle, mis oleks annud suuremat materiaalsset kasu. Kuid ajajooksul ununevad need askeldused vabadusristi ümber ning paratamatu ettetulnud mõned ebaõiglused, ja tema väärtus tõuseb jälle. Pikkamööda, kuid järjekindlalt. Kuid mitmed vead võime ja peame kohe heaks tegema.

Kõigepealt tulevad vabadusristi kavalerid ühendada ühiseks koonduseks. Mis teel seda teha, selle kohta võivad mõtted lahku minna. Kuid iga vabadusristi kavaler peab saama tunda, et tema kuulub kavaleride pere hulka ja ei ole üks, nagu praegu, kus ta sai oma risti kätte ja võis sellega minna kuhu ta tahtis, või teha, mis ta tahtis—kellegil ei olnud selle kohta midagi ütlemist. Ühtekuuluvuse tunde loomiseks ei ole tarvis moodustada seltsi või ühingut, kuhu liikmeks vastu võetakse ja kus liikmemaksu tuleb maksta. Iga vabadusristi kavaler on eo ipso vabadusristi kavaleride koonduse liige. Tuleks moodustada vabadusristi kavaleride nõukogu, mitte see nõukogu, mis otsustas teise liigi vabadusristi annetamist, vaid hoopis uute ülesannetega. Sellesse nõukogusse kuulusid vabadusristi iga liigi ja iga järgu

kavaleride esitajad vabariigi valitsuse määramisel. Nõukogu tegevus oleks ära määratud seadusega, mis välja antud vabadusristi põhikirja täienduseks. Nõukogu peaks kõikide vabadusristi kavaleride nimestikku ühes kõigi aadresside äratähendamisega. Nõukogu hoolitseks, et kõik vabadusristi kavaleridele ettenähtud õigused leiaks täitmist, looks abiandmise korralduse, hoolitseks, et ükski vabadusristi kavaler, ka kõige kaugemas maanurgas, ei maetaks ilma vastava delegatsiooni saatmiseta, korraldaks v a b a d u s r i s t i p ä e v a l v a b a d u s r i s t i kavaleride pidustused (Lätis on, näiteks, karutapjate ordeni kavaleride vastuvõtmine presidendi juures), valvaks et vabadusristi ja selle kujutust tarvitaks ainult need ja ainult seal, kellel ja kus selleks õigus, nimelt ainult vabadusristi kavalerid isiklikult. Praegu tarvitatakse vabadusristi kujutust reklaamina paberrossikarpidel, mingisugustel kahtlasel albumitel, märgikestel, kuigi heategeva otstarbega — kõik see on täiesti lubamata.

Peale nõukogu korralduse tuleks vabadusristi põhikirja täiendusseaduses ära määrata vabadusristi kavaleride mõned õigused ja eesõigused. Siin ei ole meil tarvis eeskujuga kaugel otsima minna. Näiteks meie naabril Lätil on karutapjate ordeni põhikirjas ette nähtud ordeni kavaleridele järgmised õigused ja eesõigused: võivad oma isiklistel pitsatitel, paberitel ja nimekaartidel tarvitada karutapjate ordeni kujutust, võivad kanda sõjaväe mundrit ka väljaspool aktiivteenistust, saavad tasuta arstiabi sõjaväelastega ühistel alustel kuni elu lõpuni, saavad kaks korda rohkem puhkust, eesõigus kohtade ja sõjaväelise hariduse saamisel.

Vabadusristi põhikirja täiendusseaduse sihis tuleb vabadusristi kavaleride koondamise küsimus liikuma panna. Kui see teostatud, langeb ära olemasolevate ühenduste tarvidus ja nad võivad likvideeruda.

Praegusel kujul on nad sattunud vähe mitteõigele teele. Kas on, näiteks, otstarbekohane vabadusristi vendade ühendusel ülesandeks võtta täiendada oma liigete teadmist, oskust ja osavust sõjaväelisel alal? Kuidas ta seda teeb? Kas hakkab korraldama sõjaväelisi kordamisõppuseid ja kursuseid? Täiesti ebaõnnestunud on praeguses ühenduse põhikirjas asjaolu, et ka mitte vabadusristi kavalerid võivad liikmed olla. Üleliigne ja ebakohane on kanda peale vabadusristi veel mingisugust käisemärki vabadusristi kujutusega. See osutub sama ebasüüdsaks ja koomiliseks, kui invaliidide päevadel sagedasti nähtav pilt: auväärt vabadussõja kangelane, vabadusrist rinnas ja seal kõrval lipendab veel paberitükike vabadusristi kujutusega! Ja pärast vedeleb neid paberitükikesi vabadusristi kujutusega igas tänavarennis. Mõelgu ometi invaliidide korjanduse korraldajad selle üle vähe järele. Niisugused nähtused peavad aga kaduma. Siin oleks kohe ülesanne vabadusristi kavaleride nõukogule.

Vabadusristi psühholoogilise ja sümboolse väärtuse peastamiseks ja tõstmiseks ning vabadusristi, kavaleride olukorra korraldamiseks on vabadusristi kavaleride koondamine tarvilik. Üks tee selleks, silmnähtavalt kõige otstarbekohasem, on ülalpool näidatud. Seda nõuavad riigikaitse huvid ja see on riigi kohustus oma kaitsjate vastu, kes oma kohuse aega täitnud.

Muljeid staapide tööst juhtimise ja side manöövritel sept. 1927. a.

Manöövrите juhataja käsk nr. 2, 4. septembrist s. a. luges juhtimise ja side manöövrите esimeseks päevaks 1. septembri. Tegelikult algasid manöövrivid 5. septembril varahommikul. Juba 2. septembril oli käimas kibe töö manöövrите juhatusel staabi rongis Võru jaamas — manöövrите ettevalmistustöö lõpule viimine. Staap töötas täie energiaga. Manöövrите juhatusel soov oli ette näha võimalikult kõik, korraldada

staabi tööd sarnaselt, et manöövrите läbi viimine sünniks takistamatult. Pealegi tuli manöövrите juhatusel lahendada rida majanduslisi küsimusi.

5. septembril kell 0230 läks välja II väekorpuse juhatuselt esimene kirjalik käsk — soomusautode rühma ülemale, milles temal kästakse ilmuda viivitamata II brigaadi ülema käsutusse Kirepi restoraani juure.

Ülalnimetatud käsk valmis väekorpuse staabi I jaoskonnas. Kell 0220 tuli I jaoskonda staabiülem kol.-leitnant Tomberg, kes sealsamas käsu ette dikteeris ühele I jaoskonna ohvitseridest ja viimase poolt otsekohe kirjutusmasinal 10 teisendis valmis kirjutati. Kell 0230 oli käsk alla kirjutatud ja edasi antud mootorratta juhile, kes selle edasi toimetas adressaadile.

Sarnast käsu andmise meetodi tuleb lugeda otstarbekohasemaiks käsuandmise tehnika mõttes. Manöövrite üldarutusel 11. 9. Petseris, sõjaminister kindral Reek, samuti manöövrite juhataja kindral Tõrvand kriipsutasid alla käsuandmise tehnika tähtsust, nõudes igalt nooremalt kindralstaabi ohvitserilt oskust kirjutada kirjutusmasinal.

Kahjuks polnud võimalik igakord kaasa võtta kirjutusmasinat, olgugi, et väekorpuse staabis tarvitada oli kergesti kantav kirjutusmasin. Olukordades, kus käsuandmine pidi sündima kohapeal, tuli läbi ajada välikirjavahetuse blokiga. Sarnases olukorras viibis manöövri juhatus möödunud manöövrite keskel kolm korda.

5. septembril sõitis manöövrite juhataja (väekorpuse ülem) rindele, et isiklikult tutvuneda olukorraga. Selgunud lahingolukorra tõttu oli väekorpuse ülem sunnitud kell 1730, Holstas II brigaadi staabis, andma kallaletungi eelkäsku. Käsk sai kindral Tõrvandilt dikteeritud II brigaadi ülema juuresolekul, ja sealsamas üles kirjutatud sama brigaadi staabi luureohvitseri ja kindralit saatva väekorpuse staabi ohvitserilt. Käsk kirjutati harilikult välikirjavahetuse blokki. Kahjuks on meil praegu tarvitatavad välikirjavahetuse blokid mitte just kõige otstarbekohasemad suuremate staapide tööks, sest: võimaldavad ühekorraga ainult 3—4 äratõmmet, ja on liiga väikeses kausta formaadis, mis pärast kirjutaja on sunnitud sagedasti lehti pöörama ja kopeerapabereid ümber paigutama. Kõik see on aga tülikas ja aegaraiskav. Arvan, et staapides tuleks tarvitusele võtta õhukesest siidipaberist välikirjavahetuse blokid mõõdus 20×30 cm., mis võimaldavad korraga kuni 10 äratõmmet.

Teine samasugune juhus oli Vastseliina kir. ms. ja kolmas Kalatsheva külas.

Sarnane käsuandmise meetod on kiire, kuid nõuab käsuandjalt suurt mõistuse distsipliini.

Kahjuks tarvitati seda käsuandmise meetodit ainult kõrgemalt juhatuselt. Ei

ole käepärast materjali, mis lubaks sedasama tõendada vähemate üksuste ülema- test.

Üldiselt näis vähemate üksuste juhatuses valitsevat tendents — rohkem kirjutada. Kõigepealt valmistati operatiivkäsu must eksemplar, mis vastava juhi poolt parandati ja siis alles kirjutusmasina alla läks. Oli juhuseid, kus ühte ja sedasama käsku kolm korda ümber kirjutati. Loomulik, et sarnase käsuandmise tehnika juures käskude andmise kiirus paratamatult kannatas, pealegi kui masinakirjutajad staapides mitte just polnud 1. järgu tööjõud.

Käsuandmise tehnika baseerub kahele asjaolule:

a) oskusele kiirelt kokku seada käsku (punktide järjekord jne.), b) seda oskust, vastavalt olukorrale, manöövri ideele ja jõudude jaotusele, väljendada lühikestes ja selgetes lausetes.

Käskude kokkuseadmist oleme õppinud aastate jooksul koolipingil, kuid selle oskuse väljendamine on suurel määral olnud peaaesjalikult käsuandja individuaalomadustest. Kestva praktikaga on võimalik parandada siin esinevaid negatiivseid individuaalomadusi (pikameelsus, aeglane mõtlemisviis jne.).

Nii manöövritel viibiva Sõjaministrilt, kui manöövrite juhatajalt toonitati nii mitmelgi korral, et staapide ja rügementide ülemad peavad pöörama tulevikus tõsise tähelepanu oma operatiiv alal tegutsevate abiliste väljakoolitamisele, organiseerides staabitöö harjutusi eriti käskude andmise tehnika alal.

Omakord suure tähtsuse omab staabi juures oleva kantseleitöö organiseerimine. Võimata on näiteks operatiivjaoskonnas töötada, kui kõik on sealsamas koos. Üks kirjutab masinal, teine annab edasi telefonogrammi, kolmas dikteerib midagi kõval healel ette... Operatiivtöö on võimaline, loovtöö. Operatiivjaoskonna ülem on see, kes esimesena on informeeritud olukorrast ja kes esimesena esineb ettepanekuga operatsiooni läbiviimiseks. Kui aga selle härra tööd segavad mitmesuguse muusika helid, siis tahes või tahtmata muutub operatiivmõte aeglaseks ja närviliseks. Tagajärg: operatiivjaoskonna ülema ettepanek saab puudulik.

Esimene nõudmine on: kantseleitöölugu lahuse operatiivtööst.

Sõjaväe Ühendatud Õppeasutuste uued juhid.

Kindralstaabi-kolonel G. JONSON.
Määrati Vabariigi Valitsuse otsusega S. Ü. Õ. ülemaks
15. aug. s. a. arvates.

Kolonel-leitnant A. JAAKSON.
Määrati Vabariigi Valitsuse otsusega S. Ü. Õ. ülema
abiks õppe alal 1. okt. s. a. arvates.

Kantsleis eneses viidagu läbi täpne tööjaotus: üks kirjutab masinal, teine paljundab, kolmas sorteerib paljundatud materjalid ja neljas saadab laiali jne. Ei saa ühele inimesele panna kõigi ülalootud ülesannete täitmist. Tingimata eksib ta siis.

II väekorpuse staap oli käsuandmise tehnika mõttes erilises seisukorras. Tal tuli täita korraga kahesuguseid ülesandeid: täita manöövri juhatuse ja väekorpuse staabi funktsioone. Siit siis ka kahekoradne töö:

1) mitmesuguste manöövritesse puutuvate juhtnöörde kokkuseadmine, nende paljundamine ja laialisaatmine ja

2) puht operatiivala.

Operatiivalasse puutuvad põhiküsimused (olukorrad, op. käskude kondikavad jne.) olid lahendatud juba kindralstaabis, kuid käskude lõpulik redigeerimine, luure kokkuvõtete kokkuseadmine, nende paljundamine ja laialisaatmine sündis manöövri olukorras.

Arvesse võttes, et väekorpuse staabil tuli anda informatsiooni vahekohtunikkudele ja ka manöövrite juhatuse juures viibivatele külalistele, suurunes tunduvalt iga korpuse juhatusest väljamineva dokumendi eksemplaaride arv. Nii paljundati operatiivkäskude ja nende lisasi 40 eksemplaris, olukordasid — 120 eksemplaris. Igale olukorrale seltsisid veel rida skeeme, missugused valmistati korpuse topograafi ja selle 2 abilise poolt — I jaoskonnast saadud näpunäidete järele.

Kirjeldan näitusena korpuse operatiivkäsu nr. 17, 5. septembrist s. a. tsündimist. Tähendan, et väekorpuse ülema manöövri idee 5. septembri peale oli üldjoontes välja kujunenud juba kindralstaabis. Teda oli tarvis ainult detailides välja töötada ja paigutada operatiivkäsu raamidesse.

4. septembril umbes kella 1200 ajal palus väekorpuse staabi ülem oma juure I, II ja III jaoskondade ülemad ja sideülema, seletas neile olukorra, korpuse ülema manöövri idee ja andis andmed jõudude jaotusest kavatsetavaks operatsiooniiks. Korpuse staabi ülem lõpetas jutuaajamise sõnadega: „Operatiivkäsk ühes lisadega peab valmisolema allakirjutamiseks kell 2200, laialisaatmiseks 5. septembril kell 0530.“

Nüüd algas staabi töö. Kell 1600 olid käsukirjad masinate all. Vahepeal oli II jaoskonna ülemal jutuaajamine korpuse

lennuväe ülemaga lennುವေး kasutamise kohta ja III jaoskonna ülemal pikem läbi-rääkimine erialade juhtidega — seljataguse korraldamise alal.

Staabi kantsleis töötati kolmel kirjutusmasinal, milledest üks oli varustatud shapirograaf- ja kaks — opalograafilindidega. Seega oli võimalik ühe korraga paljundada shapirograafil ja kahel opalograafil, ehk teiste sõnadega: oli võimalus ühel ajal masinatele ümber kirjutada ja paljundada operatiivkäsu I osa, teadete kokkuvõtte ja side erikäsk; järgmise korraga — operatiivkäsu II osa, käsk lennುವေးle ja luure kava.

Kell 2000 läks esimene eksemplaar operatiivkäsu allakirjutamiseks väekorpuse ülemale ja lisad allakirjutamiseks staabi ülemale.

Vahepeal seati korda paljundamise aparaadid. Niipea kui operatiivkäsk ja selle lisad tagasi jõudsid allakirjutamiselt, algas paljundamine, mis kestis kella 2330-ni. Töötasid neli meest: kolm paljundamise aparaatidel ja neljas, kes aparaatidelt tulevad eksemplaarid vastu võttis, sorteeris ja ekspediitorile edasi andis. Ekspediitori tööd kontrolleris ohvitser I jaoskonnast, kes ka laialisaatmise eest vastutav oli. Tegelik laialisaatmine sündis väekorpuse sideülema poolt, kelle käsituse seks otstarbeks oli määratud vastav arv mehaanilise side abinõusid, staabi korrapidaja ohvitseri otsekohele järelvalvel — manöövri juhatuse poolt kindlaks määratud kellaajal.

Mis puutub jaoskondade töösse, siis eriti raske oli see II jaoskonnas, kus jaoskonna ülemal tuli kogu aeg rippuda telefoni toru otsas, ehk nagu prantslased tähendavad „jooksta teadete järele“, sest korpuse alla kuuluvad väeosad ei olnud läbi imbunud tarvidusest informeerida juhatust olukorras rindel. Eriti silmatorkav oli see manöövrite esimesel perioodil.

Teiste jaoskondade ülesannetest olgu tähendatud IV jaoskond, mille ülesandeks oli anda väekorpuse juhatusele iga päev selge pilt korpuse isiklisest koosseisust, kuna V jaoskond muretsetes väekorpuse staabi sisemise majanduslise heakäekäigu eest.

Möödunud manöövrid olid suureks õppetunniks staapides teenivatele noorematele juhtidele, andes neile praktikat ja kogemusi staabitöö korraldamiseks — tulevikus.

K. R.

Juhtimise ja side manöövrid 5.—12. sept. 1927.

Manöövri II periood.

„Sõdur“ nr. 36/37 s. a. on toodud olukord ja op. käske „Juhtimise ja side manöövrite“ I perioodist. Seni on avaldatud II „sinise“ lorpuse ja „roheline poole“ op. käske ühes lisadega. Käesolevas numbris tuuakse olukord ja op. käske lisadega manöövri II perioodi kohta. Kui eelmistes nii käesolevas „Sõduri“ numbrites avaldatud op. käskude ja lisatud erikäskude põhjal ei saa selget pilti kogu juhtimise tööst kõrgetes staapides mõlemate manöövri perioodide jooksul. Seda ei ole püütudki siin anda, vaid op. käsud, erikäsud jne., mis siin avaldatud, on mõeldud ainult kui valitud materjal, on võiks abiks olla juhtidele nende enese ettevalmistusel (õppimisel) käsu andmises. Need käsud jäävad ühtlasi meie ajakirja veergudele kui kilomeetripostid taktikalise arengu teel. On soovitatav selles mõttes, et ka manöövri II brigaadi, rügementide jne. käske saaks avaldatud „Sõduri“ veergudel.

Olukord 8. sept. kella 2000-ks.

(Kaardid 1:42.000 ja 1:126.000.)

Septembri algul pani lõuna rindel tegutsev siniste II väekorpuse (koosseisus: III ja IV brigaadid ja 1. ratsa rüg.) roheline 2. armee (koosseisus: I ja II laskurkorpused à 2 diviisi ja Laura grupp — 2 ratsa rüg.) pealetungi seisma Dubrovka — Koshelki — Vashina Gora — Optjekijõe joonel.

6. septembril selgus, et roheline on toonud uusi jõude juurde ja koondavad neid suuremal arvul Irboska raiooni. Samal ajal ilmusid Polzohnovo raiooni roheline jala- ja suurtükiväe osad (5. diviis.).

7. septembril algasid roheline pealetungi Dubrovka, Koshelki, Vashina Gora raionis ja peale ägedat suurtükiväe ettevalmistust saatsid tugevad jalaväe osad rünnakule. Siniste II väekorpuse kandis suuri kaotusi, kuid pani visalt vastu. Dubrovka ja Gorohovo juures õnnestas rohelistel siniste IV brigaadi asetusse sisse murda, sundides siniseid õhtuks taanduma kõrg. 60,4 (1,5 klm. Dubrovkast läänes) — kõrg. 61,4 (1 klm. Umkovitshist kagus) — Koshelki joonele. Siniste III brigaad (raudtee ja Pihkva järve vahe-

lises raionis) lõi kõik roheline pealetungid tagasi.

Ka Vösoki Most'i raionis algasid roheline pealetungi. Seal oli neil edu ja siniste ratsa rüg. suruti õhtuks Papushi — S.-Shvetsõ joonele.

8. septembri varahommikul jätkasid roheline pealetungi uue hooga. Siniste IV brigaad viskas päeva jooksul oma viimased varud lahingusse, kuid sellest hoolimata oli tema sunnitud õhtuks taanduma Katshevo — Prudishtshe — Ratsheva — Davõdov Konets joonele. Siniste III brigaadil käisid kuni kella 1200 vahelduva eduga võitlused Vashina Gora kõrgustikkude pärast. Õhtuks vallutasid roheline Vashina Gora lõpulikult. Raudtee ja Pihkva järve vahel seisukord muutuseta.

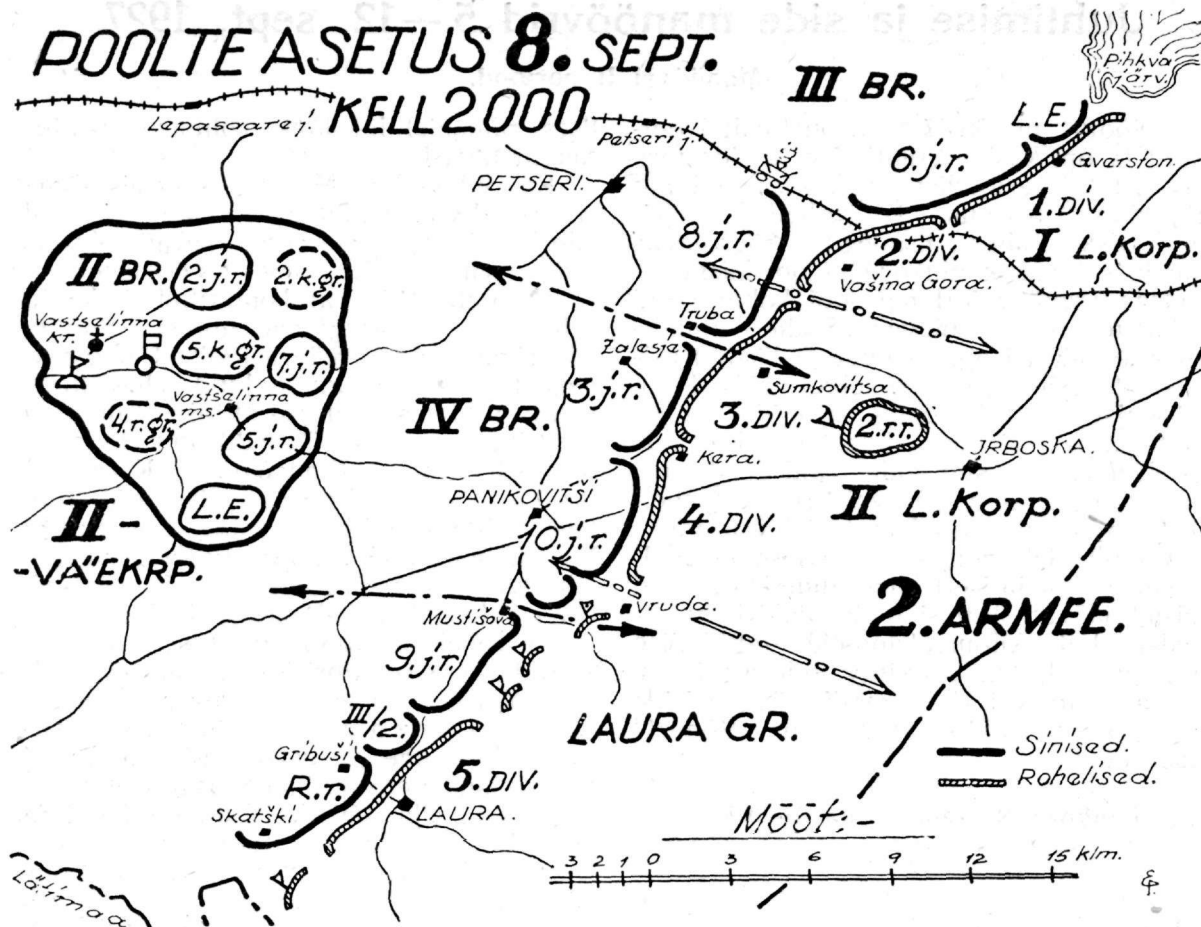
Juba 8. septembri hommikul saatis siniste II väekorpuse ülem oma ratsa rügemendile Laura raiooni ühe jalaväe rügemendi ja ühe kerge suurtükiväe grupi abiks, kuid sellest hoolimata vallutasid roheline kella 1600-ks Laura alevi ja jätkasid energiliselt pealetungi Panikovitshi suunas. Siniste Laura grupp (9. j. rüg. + 1. ratsa rüg. + 9. k. srt. grupp) pani 8. sept. õhtul vastu Apolihiina — Tetereva — Labkova küla joonel. Õhtuks sai Laura grupp toetuseks veel ühe pataljoni (III/2.) Vastseliina raionis koonduvast II brigaadist. Siniste osad kandsid päeva jooksul suuri kaotusi (kuni 15%) ja on kaks päeva vahetpidamata kestnud lahingute tõttu väga väsinud.

Ühel ajal siniste vastu alatud pealetungiga algasid roheline pealetungi ka siniste lõunapoolse naabri Läti vabariigi vastu. Läti vägede vasakul tiival tegutses 3. Läti diviis pani 8. sept. õhtul vastu Peddetsijõe joonel.

8. septembri õhtuks, peale 25 klm. rännakut jõudis Vastseliina raiooni ja asetus sinna öökorterisse siniste II brigaad.

Poolte asetus 8. sept. kell 2000 vaata skeem.

8./9. septembri õöl vallutasid roheline Tetereva (Laura-st 3 klm. põhjas), Labkova, V. Staiki ja Vilo külad ning Prudishtshe metsa. Õö jooksul oli kogu rindel suurtükiväe ja elav luuretegevus.

Olukord 10. septembril kella 0500-ks.

(Kaardid: 1:42.000 ja 1:126.000.)

9. septembril kell 0800 jätkasid rohelised kallaletungi kogu rindel. Nende pealööök oli suunitud Katshevo, Borovenki, Jugo raioonist Panikovitshi ms. — Roosimäe joonele. Suurem edu oli rohelistel lõunapool Pihkva kiviteed, kus nad kella 1100-ks vallutasid Lõkovo küla ja kõrg. 61,5, kella 1200-ks Borisovo, Zahareva, Gribuši, Apolišina ja kella 1600-ks Mildino, Stennovo, Listnikovo, Detäätino, Rootova teede sõlme, Korsakova ja Paltsevo. Pihkva kivitee ja raudtee vahelises raionis oli rohelistel vähem edu, kuid ka seal vallutasid nad kella 1510-ks Potalovo küla ja Troitski ms. Põhjapool raudteed püsis rinne Optjekijõel paigal.

Kella 2000-ks kujunes roheliste rinne järgmiselt: Optjekijõgi — Kubanova — Bobkova — Borkanova — Ratsheva ms. — Troitski ms.

— mets, mis 1 km. Potalovast loodes — Potalova — Tsheremnovo — kõrg. 73,6 (Klesina) — Mustishkova — Uus Liitvinova — Semendajeva — Potasheva — Mildina — Stukolovka.

Kell 2200 algasid sinised taandumist kogu rindel kergete osade kattel.

9./10. septembri ööl olid kokkupõrked siniste taandumist katvate ja roheliste jälitavate osade vahel.

10. septembri kella 0500-ks poolte asetus — vaata skeem.

II VÄEKORPUSE STAAP.

I. jaoskond.
Nr. 11.

Võru jaam,
9. sept. kell 0745.

OPERATIIV KÄSK Nr. 38.

(I osa).

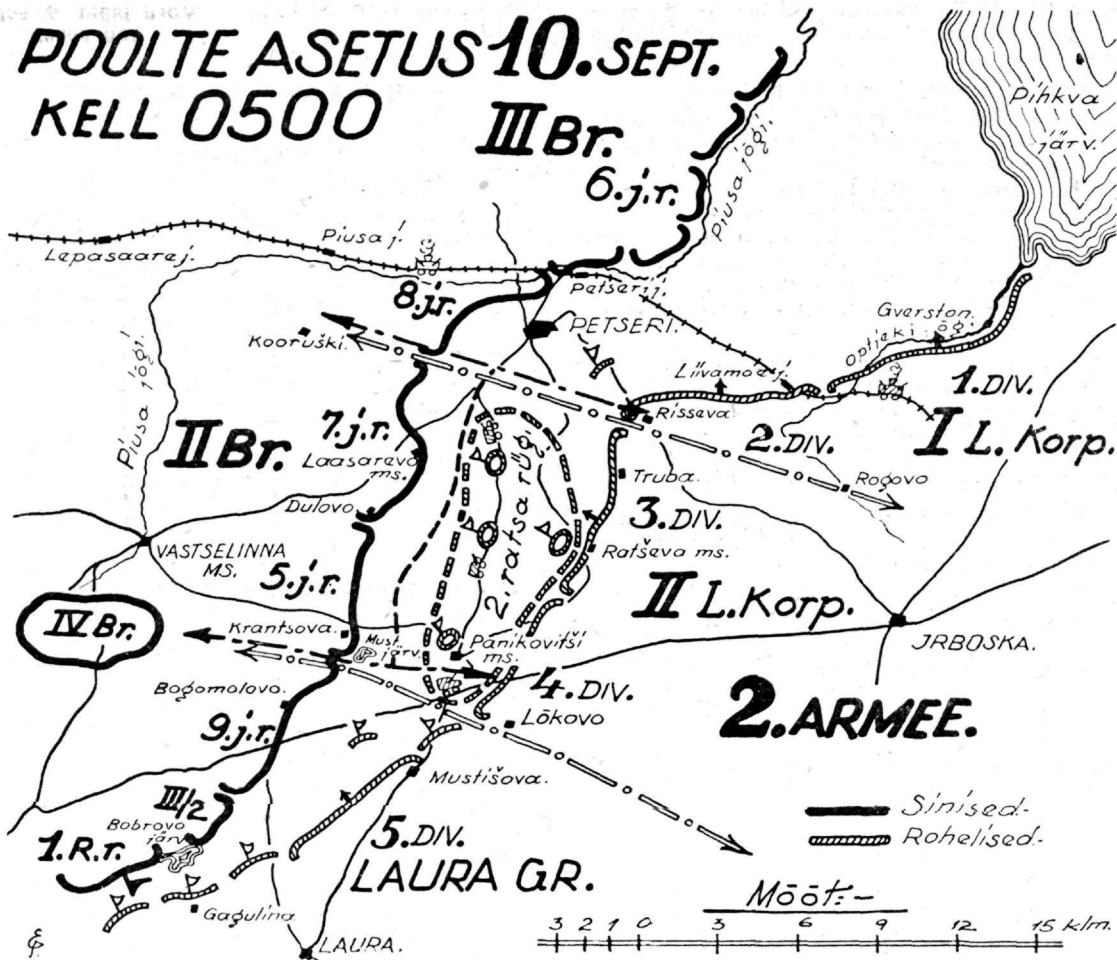
(Kaart 1:42.000.)

1. Vaenlane on koondanud Laura ja Irboska rajooni suuremad jõud ja jätkab nendega pealetungi, ähvardades väekorpuse paremat tiiba.

IV brigaadi osad ja 9. rügement on kannud

POOLTE ASETUS 10. SEPT. KELL 0500

tunduvaid kaotusi ja nende vastupanu vaenlasele on nõrgestatud.

2. Väekorpuse ülesanne:

Hoida kindlasti oma käes Kirova m. ja Koteleva kõrgustikkude ja Piusajõe alajooksu joon ja pärast V brigaadi kohale jõudmist asuda üldisele pealetungile.

3. Otsustused:

Praegusel positsioonidel vastu panna kuni 9. sept. õhtuni. 9. sept. jooksul organiseerida II brigaadiga Kirova m. ja Koteleva kõrgustikkude kaitset ja ööl 9./10. septembril rinde tagasi tõmmata Bogomolovo — Kirova m. Basarevo m. — Samühina — Piusa jõe joonele.

4. Selleks käsen:

- II brigaadil täna kella 1600-ks sisse võtta ja organiseerida kaitseks positsioon Kirova m. — Looska — Tiklase — Laasarevo m. — Pavlovo — Samühina joonel.
9. rügemendil, III ja IV brigaadidel kuni kella 2200-ni vastu panna joonel Apoli-hina — Krivikova — Korsakova — Lökovo — Veesküvä — Roosimäe — Ratsheva m. — Davõdov Konets — Podlesje — Sabelina — Sabolotje — Obtjoki jõgi.

Pärast kella 2200:

9. rügemendil taanduda ja organiseerida kaitset Bobrovo järve — Turavina — Bogomolovo joonel.

III brigaadil taanduda ja organiseerida kaitset Samühina — S.-Tsalizova — Piusa jõe joonel.

IV brigaadil taanduda läbi II brigaadi rinde, andes kell 2000 ühe raske ja ühe kerge suurtükiväe grupi 9. rügemendi ülema käsutusse, ja koonduda väekorpuse varu Vitka — Saarde — Kurrikivi — Perametsa raiooni.

5. Peavastupanu positsiooni eel-serv: Peddetsi jõgi — Stukolovka — Mildina — Kapkova — Buholova — Bogomolovo — Kirova ms. — Tiklase — Laasarevo ms. — Samühina — S.-Tsaltsova — Piusa jõe joonel.

6. Eelpositsioon organiseerida joonel: Mihalkina — Shumilova — Lapteva — Belska — Tailova — Petseri.

7. Kaitsetõikude vahejooned:

9. j. rügemendil ja II brigaadil — Moona — Uikusmäe — Ogarevo (kõik s. a. 9. rüg.);
- II brigaadil ja III brigaadil — Koorushki — Samühina — Herkovo (kõik s. a. II brigaadile).

8. Suurtükiväe vastane võitlus ja jalaväe toetamine jäävad brigaadide suurtükivägede ülesanneteks.

II brigaadi peavad suutma toetada:

- a) 9. j. rügemendi juures olev raske suurtükiväe grupp kuni Kirova — Lapteva jooneni;
- b) III brigaadi soomusrongid — kuni Veretino — Salesje jooneni.

9. II brigaadi ülemal, IV brigaadi taandumisel, välja saata Panikovitshi ja Salesje suunades kerged osad kontakti alalhoidmiseks ja vaenlase edasitungimise takistamiseks.

10. Väekorpuse lennuväel valmis olla katma hävitajate eskadrilliga kella 0900—1400-ni II brigaadi positsioonile asumist brigaadi ülema nõudmisel kolme tunni jooksul.

11. Väekorpuse inseneril:

- a) III ja IV brigaadide taandudes teostada purustamise töid kuni Poddubje — Tailova jooneni;
- b) ettevalmistada purustamise töid kuni Meeksi k.-m. — Vastseliina ms. — Piusa jõe jooneni;
- c) korda seada liikumiseks veoautodele Lepasaare — Vastseliina m. ja vooridele Lepasaare — Rookina teed;
- d) organiseerida varu positsioon joonel: Vitka — Saarde — Vastseliina m. — Kõrve.

12. Staabid ja K. P.:

- Väekorpuse staap — Võru jaamas.
 Väekorpuse K. P. — Vastseliina alevikus 9. sept. kella 1200.
 9. j. rügemendi K. P. — Gorlanova 10. sept. kell 0400.
 II brigaadi K. P. — Kalatsheva 9. sept. kell 1200.
 III brigaadi K. P. — Marga 10. sept. kell 0400.
 IV brigaadi staap — Vitka 10. sept. kell 0600.

13. Side:

- Side eeljaamad:
 9. jal. rügemendil — Gorlanova.
 II brigaadil — Kalatsheva 9. sept. kell 1200.
 III brigaadil — Marga.

J. TÕRVAND,
 kindralstaabi kindral-major,
 väekorpuse ülem.

R. TOMBERG,
 kindralstaabi kolonel-leitnant,
 staabi ülem.

Käsk laiali saadetud 9. sept. kell 0755 jao-
 tuslehe nr. 1 järele.

F. KAPSI,
 major,
 side ülem.

II VÄEKORPUSE STAAP. Võru jaam, 9. sept.
 III. jaoskond, kell 0900.
 Nr. 39.

OPERATIIVKÄSK Nr. 18.

II osa.

9. sept. peale.

(Kaart 1:42.000 ja 1:300.000.)

1. Toidu ja hobusemoonaga varustamine.

V ä e o s a d	Väljaandm. punktid	Väljaandm. aeg
9. jal. rügem. III/2. jal. rüg. ja ratsa rüg.	Jlli	2300
IV brigaad	"	2100
II "	Möldre	1900
III "	Piusa jaam	2330
Korpuse staabile alluvad väeosad	Võru jaamas	Jntendandi korraldusel

Heinad, keedu- ja juurevili väeosadel muretseda kohapeal, kõik teised ained antakse intendandi korraldusel.

Tapakari — Vastseliina kr. m. Tapetud loomade nahad saata väljaandmise punktidesse.
 Liikuv leivaküpsetus — Võrus.
 Korpuse eelrinde ladu — Võru jaamas.

2. Evakuatsioon.

Välilaatsaret — Võrus.
 Sanitaarsalk, sõjavangide karantiin — Antsila alevis.

Apteegi liikuv jaoskond — Võrus.

IV brigaadi sidumise salk — Leimani.

III brigaadi sidumise salk — Piusa jaam.
 Väekorpuse arstil avada II brigaadile sidumise punktid 9. sept. kell 1100:

Nr. 1 — Vastseliina mõisa postijaamas.

Nr. 2 — Abinita.

Evakuatsiooni ülema korraldusel avada 9. sept. kell 1100 Husari, Lepasaare ja Piusa jaamades haavatute kogumispunktid.

3. Hobuste ravitsemine.

Hobuste laatsaret — Võrus.

4. Laskemoonaga varustamine.

Korpuse liikuv park Võru jaamas, eelpark Lepasaare jaamas 9. sept. kell 1200.

Laskemoona väljaandmise punktid:

IV brigaad 9. jal. ja ratsa rüg. — Kurrikivi.

II brigaad — Vastseliina mõisast 1 km. loode pool asuvas metsaservas.

III brigaad — Piusa jaam.

Laskemoona väljaandmise punktides ½ tuleüksust.

Jalaväe laskemoona ½ tuleüksust suurtükiväe laskemoona väljaandmise punktides.

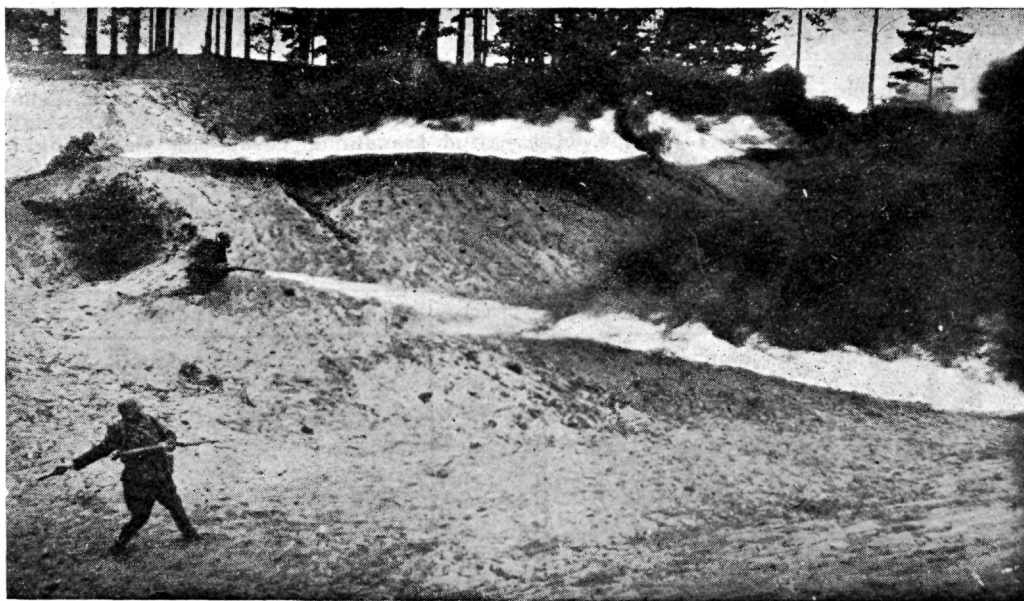
5. Suurtükiväe varustamine materjalidega ja parandus.

Suurtükiväe tagavara osi ja määrdeaineid antakse välja laskemoona väljaandmise punktides.
 Bensini ladu — Võrus.

Liikuv töökoda — Võru Iinavabrikus.

6. Varustamine pioneer- ja sidevarustusega.

Leegipildujad.

Leegipilduja on lähedamaa tulirelv. Sõjateadlaste vaated leegipildujate tähtsuse kohta lähevad lahku. Leegipildujat tuleb hinnata tema erinevate omaduste ja kasutamise võimaluste järgi; on ülesandeid, mida leegipilduja täidab kõige kasulikumalt. Juuresoleval ülesõttel on kujutatud pioneerjao pealetung leegipildujatega Nõmme orus. Meie sõjaväes tarvitusel olevate leegipildujate täitmiseks tarvitav leekaine on kodumaa toodang.

Korpuse pioneerpark ja materjali ladu — Võru jaamas.

Eelladud brigaadidele:

- a) IV brigaad, 9. jal. ja ratsa rügement — Vastseliina ms.
- b) II brigaad, — Vastseliina ms.
- c) III brigaad — Jantra.

7. Varustamine gaasi vastu võitlemise abinõudega.

Gaasi vastu võitlemise abinõud — Võru kasarmutes.

8. Voori remonteerimine.

Remonttöökodad voori vahendite ja autode parandamiseks — Võru linavabrikus.

9. Post ja välirentei.

Välirentei — Võrus.

Postivahetus toiduainete väljaandmise punktides.

10. Teede korrashoid ja juureveoteed.

Teede kordaseadmine korpuse piirkonnas kuni jooneni Vitka — Meeksi — Plessi — Tobrovo — Tsumpa — Orava — Rämpina korpuse inseneri hoolet. Nimetatud joonest idapool brigaadide lõigetes — brigaadide hoolet.

Autojuureveoteed.

9. rüg.: Võru — Vastseliina alev — Jili — Vitka.

II brigaad: Võru — Holsta — Vastseliina ms. — Plessi — Kalatsheva.

III brigaad: Võru — Lasva — Lepasaare — Piusa.

11. Korpuse varustamine kraamivarustusega.

Korpuse kraamivarustuse ladu ja paranduse töökoda — Tartus.

12. Transpordi asukoht.

Korpuse autotranspordi divisjon — Võru kasarmutes.

Korpuse hobusetranspordi divisjon — Lepasaare jaam.

13. Korpuse veoabinõude jaotus:

Autotranspordi divisjoni laskemoona rühmad antakse korpuse suurtükkiväe ülema käsutusse.

Hobusetranspordi divisjoni — intendandi käsutusse, peale 6 kahehobuse veovankri, mis korpuse inseneri käsutusse määrän.

14. Nõudmised lisaveoabinõude saamiseks esitada 9. sept. kell 1100 väekorpuse staapi.

R. TOMBERG,

Kindralstaabi kolonel-leitnant,

II väekorpuse staabi ülem.

K. KRIKMANN,

kapten,

III jaoskonna ülema k. t.

II VÄEKORPUSE STAAP

1. jaoskond.

Nr. ....

Lisa operatiivkäsule

nr. 38. Võru jaamas

9. sept. kell 0745.

SIDE ERIKÄSK.

(Kaardid 1:42.000 ja 1:126.000.)

1. Eeljaamad:

a) 9. jal. rügemendile — Gorlanova;

b) II brigaadile — Kalatsheva, 9. sept. kell 1200;

c) III brigaadile — Marga.

2. Sidepost:

Helkjaamale kõrgustik 70,0 — 9. sept. kell 1200.

3. Kontrollpost:

Vastseliina mõis — 9. sept. kell 1200.

4. Raadioside:

Ülemjuhataja raadiojaam nr. 1 Tallinnas, erimärk „LAR“, väljakutse „4L4“, laine 1150, tonaaliteet madal; sidetunnid: kell 0830, 1330, 1730, 0200 ja valve iga tunni algul. Meteoroloogilised andmed ja täpne kellaeg igapäev kell 0100 ja 1500. Agentuurteated lainel 1150 kell 0730 ja 1830.

9. IX. kell 1100 alates tarvitusele võtta alljärgnev raadiojaamade tabel:

Jaama nimetus.	Erimärk.	Väljakutse	Laine	Töötab.
Nr. 2 Korpuse „A“ jaam .	LAM	O C	850	Vahetpidamata.
Nr. 3 „B“ „	LBZ	K W	1300	„
Nr. 4 IV brig. „	—	—	—	„
Nr. 5 „ „	—	—	—	„
Nr. 6 „ „	—	—	—	„
Nr. 7 „ „	—	—	—	„
Nr. 8 II brig. „B“ jaam .	LBQ	A B	1150	Kuni erikorralduseni töötavad ainult vastuvõtte jaamadena.
Nr. 9 „ „	LBU	D L	1200	„
Nr. 10 „ „	LBJ	M S	1000	„
Nr. 11 „ „	LBP	P F	1250	„

5. Side III Läti diviisiga:

a) otseside raadioga;

b) kaudne side — traatside Võru-Valga keskaamade kaudu.

6. Helkjaam:

9. sept. kella 1030-st alates. Kõrgustik 70,0. Tegevussektor kõrgustikkude joonel 88,4 — 70,0 — 99,6.

7. Shifrid ja koodid:

a) 9. sept. kell 1600 raadiosideks shiffr — chi Sulev kood — nr. 12.

b) Telegrafisideks shiffr nr. 1.

c) Helksideks kood nr. 13.

8. Side lennukitega:

Signaliseerimise pannood harilikud. Pannooode kood — tabel nr. 2. Jalaväe linade asetamiseks 9. sept. kella 0830-st roheline rakett. Staapide asukohtade näitamiseks punane rakett.

Staapide linade ärakorjamiseks valge rakett.

9. Jalgratturite side:

9. sept. kell 1200 — Vastseliina alev (Kistorat) — Vastseliina mõis — Kalatsheva, vahejaamadega nimetatud punktides.

10. Mootorratta side:

9. 9. sept. kell 0800 Vastseliina alev (Kistorat) — Vastseliina mõis. Pärast eeljaama avamist Kalatshevas — Kalatshevani mootori asukohaga Vastseliina alevis.

11. Post:

a) Kell 1800 korpuse staabis Vastseliina alevis (Kistorat).

b) Kell 1800 aruanded ja tähtajalised teated saata korpuse staapi.

12. Sidepark:

Võru jaamas, rongil.

R. TOMBERG,

Kindralstaabi kolonel-leitnant,
Staabi ülem.

F. KAPSI,
major,
Side ülem.

Ärakiri.

II VÄEKORPUSE STAAP.
Nr. 17-a.

9. sept. kell 2000
Vastseliina alev.

II BRIGAADI ÜLEMALE.

1. Väekorpuse osad panid kogu päeva pealetungivale vaenlasele visalt vastu. Sellest hoolimatult olid rinde parem tiib ja keskkohat sunnitud taanduma. Vasak tiib püsis paigal. Kella 2000 kujunes väekorpuse rinne järgmiselt: Lomistse — Suzikovo — Litvinova — Lädiki — Brezde — Ava — Ogarevo — Bebeskino — metsatukad 1 klm. Rossolovast idas — kõrg. 66,2 — mets ½ klm. Poläänöst kagus — Stu-

kolovka — Gvoznikova — Jandova — Shabelina — Obtjoki jõgi.

2. Väekorpuse operatiiv käsus nr. 38 § 4 ettenähtud taandumine algab täna kell 2200. IV brigaadi katteosad panevad senistel positsioonidel vastu kuni 10. sept. kella 0200 ja peavad läbistama II brigaadi eelpositsiooni 10. sept. kell 0300.

(TOMBERG.)

Kindralstaabi kolonel-leitnant,
staabi ülem.

Kellele: II brigaadi ülemale.

Kuhu: Vastseliina mõis.

Nr. 58. „9“ sept. 1927. a. kell 0650.

Lähtekoht Võru jaam. Kaart.....

Väekorpuse ülem käskis Teil brigaadi täna kella 0900 väljaastumiseks valmis seada.

M. TUISK,
major,
staabül. eest.

II VÄEKORPUSE STAAP.

I. jaoskond.

Nr.....

9. sept. kell 0745,
Võru jaamas.

KASK VÄEKORPUSE LENNUVÄELE Nr. 37.
(Kaart 1:42.000).

§ 1. Olukord ja väekorpuse ülesanne, v. oper. käsk nr. 38, 9. sept. kell 0745.

§ 2. Väekorpuse lennuväe ülesanne 9. septembril on:

Hävitustlennuvägi:

Hävitajate eskadrillil olla valmis kella 0900 —1400 katma II brigaadi asumist positsioonile brigaadi ülema nõudmisel 3 tunni jooksul.

Luurelennuvägi:

1) Kella 1400 läbiluurata Dubrovka — Irboska — Koshelki raioon ja kindlaks teha:
— kõik tähtsamad liikumised Riia —

Pihkva kiviteel ja Petseri-Irboska teel;

— vägede koondamised tähendatud raioonis;

— pildistada Irboska teede sõlm.

Teated maha visata

IV brigaadi komandopunkti — Shumilova.

II brig. komandopunkti — Kalatsheva;

Väekorpuse komandopunkti — Vastseliina alev (kistor.).

2) Kella 1600 kindlaks teha liikumised Laura — Vösoki Most'i — Võmorski teel.

Teated maha visata:

9. rüg. komandopunkti — Buholova;

Väekorpuse komandopunkti — Vastseliina alev (kistorat).

3) Kella 1700 pildistada:

Irboska ja Moglino jaamad ja Pihkva raudtee sõlm. Kindlaks teha liikumised ja mahalaadimised raudteel ja Irboska-Pihkva kiviteel.

Teated maha visata väekorpuse k-dotpunkti Vastseliina alev (kistorat).

R. TOMBERG,

kindralstaabi kolonel-leitnant,
väekorpuse staabi ülem.

M. TUISK,

major,

I. jaoskonna ülem.

Märkus: Luurelennuväe ülesandeid, s. o. 2 ja 3 tegelikult mitte täita.

Rohelise poole tegevus manöövrite teisel poolel.

A. Traksmann.

Manöövrite esimene pool lõppes 6. IX. kell 1430 roheliste taandumisega. Tegevuse algus teisel poolel oli ette nähtud 10. IX. hommikul. Seega rohelisel poolel oli aega kolm päeva, et end valmista ette uueks tegevuseks.

Manöövrite teine pool ei olnud orgaaniliselt seotud esimese poolega, vaid siin oli võetud tegevuse aluseks koguni uus olukord. Rohelisel poolel selles olukorras tuli:

— organiseerida ratsaväe tegevus taanduva vastase jälitamiseks ja luureks;

— organiseerida II laskurkorpuse pealetung, ühes üldjuhatusel poolt ettenähtud läbimurdega siniste kaitsepositsioonist.

Eelnimetatud ettevalmistustööde tulemus operatiivselt on väljendatud juurelisatud II laskurkorpuse ülema käskudes nr. nr. 10 ja 11.

Käsk nr. 10 keskkohaks on ratsarügemendi tegevus, kellele siin antakse vastav ülesanne: vastase taandumist katvad osad II korpuse rindel tagasi suruda, vastase peajõududega kontakt luua ja välja selgitada tema uus vastupanujoon. Tähtsaid andmeid vaenlase uue vastupanu kohta võis oodata ka õhuluurelt.

Diviisidele on kästus jätkata edasitungi, kusjuures neile antakse: esemed, mida nad peavad vallutama, pealetungi suunad ja ribad.

Ratsaväe tegevuse ettevalmistamine maastikul sündis tegelikult 7. IX., kus ratsarügemendi ülem töötas välja oma käsu ning eskadroni- ja rühmaülemad toimetati

sid nende suunade ja lähiste luuret, kus neil tuli tegutseda.

Käsk nr. 11 määrab kindlaks korpuse pealetungi lõpujärgu — kallaletungi ja vaenlase positsiooni vallutamise. Õhu- ja ratsaluure on selleks ajaks annud küllaldasi andmeid vaenlasest.

Kallaletung teostatakse kahe diviisiga, kusjuures M. vallutamisel peahoobi viib 3. diviis. Selle diviisi lööki on kohustatud toetama 4. diviis ja korpuse suurtükivägi.

Kallaletung on seega operatiivselt konstrueeritud sarnaselt, et ta viis manöövrite üldjuhatusel saadud ülesande tõenäolikele teostamisele, nimelt: Koteleva-Türhana kõrgustikkude vallutamisele, kus oli ette nähtud läbimurre.

Nimetatud tegevuse ettevalmistamine maastikul sündis 8. ja osalt 9. septembril. Igal rohelise poole vahekohtunikul tuli maastikul üksikasjaliselt läbi luurata ja ette valmistada ühe esijärgu pataljoni tegevus. Vahekohtunikute abilisteks olid ratsarügemendi juhid. Isiklikult valisin endale pataljoni, kes pidi vallutama Koteleva-Uusvada kõrgustikud. Nimetatud pataljoni tegevusest tulevikus lähemalt.

Kõrgemad juhid — rügemendi-, diviisi- jne. ülemad faktiliselt puudusid. Pataljonide tegevuse juhtimine ja kooskõlastamine sündis täpselt kindlaksmääratud kellaegade järele. Omavaheline side ja informatsioon baseerus vahekohtunikute traatside võrgule. Peale selle iga vahekohtuniku käsutusse oli antud 4—5 km. kaablit 1—2 aparaadiga liikuva sidevahendina, mis temale võimaldas luua ühendust igas punktis, kus ta 10—15 min. peatuma jäi. Isiklikult kasutasin seda

sidevahendit alati, leides, et pealetungil, kus vahekohtunik on alati liikvel, liikuvside on väga kasulik ja tarvilik.

Et kindlustada teadete kokkuvoolu igast pataljonist ühte punkti, selleks oli Laasarevo mõisas moodustatud alaline teadetekogumise punkt. Selles punktis istus alaliselt aparadi juures üks vahekohtunik. Niisugune alaline teadetekogumise punkt ka vahekohtunikude tegevuses osutus väga otstarbekohaseks. Tema ülesanded oli:

- sidepidamine üldjuhatusesega ja viimase alaline informeerimine olukorrast;
- teadete vastuvõtmine igast pataljonist ja vastavalt pataljoni vahekohtunikude informeerimine naabrite tegevusest;
- rohelise poole juhataja täiendavate käskude edasiandmine ja tema perioodiline informeerimine tegevusest tervel rindel.

Sel' viisil organiseeritud tegevus arenes takistuseta, mis võimaldas üldjuhatuses poolt antud ülesanded täita täpselt nii ideeliselt, kui ajas ja ruumis.

II LASKURKORPUS.

I osakond.
Nr. . . .

Roheline pool.
10. sept. kell 0010,
Ala-Krupskõ.

OPERATIIVKÄSK Nr. 10, pealetungiks.

(I osa.)

(Kaart 1:42.000.)

1. 9. sept. jooksul vastane pani visalt vastu kogu rindel, kuid eriti Pihkva kivi-tee ja raudtee vahelises raioonis.

9. sept. õhtul on vastane taandumist alanud.

2. armee on välja jõudnud üldjoonele: Obtojoki jõgi — Zabolotje — Sabelina — Pitalova — Truba — Ratsheva ms. — Prudishtshe mets — Potalovo — Tsheremново — Lõkovo — Mustishova — Tetereva — Stennova — Stukolova.

Armee jätkab pealetungi.

2. II laskurkorpuse ülesanne on: jätkata pealetungi endises ribas ja vastasega uuesti kontakti luua.

3. Ülesande täitmiseks otsustasin: tugevate ratsaosadega, mis toetatud soomusautodega, vastase taandumist katvad osad tagasi suruda ja neid energiliselt jälitada.

4. Selleks käsen:

- a) Ratsa rüg. + 3 rühma soomusautosid + 2 kerg. kahurptr. 3. diviisi suurtükiväest — vastase taandumist katvad osad II laskurkorpuse rindel tagasi suruda, vastase peajõududega kontakt luua ja välja selgitada tema uus vastu-

panu joon. Erilist tähelepanu pöörata 3. diviisi pealetungi ribale. Välja astuda nii, et kell 0300 mööduda jalaväe esiosade joon.

- b) 3. diviis — jõud endised — jätkata pealetungi üldsuunas Zalesje ms. — Laasareva ms. ja vallutada Tailova oja joon.
- c) 4. diviis — jõud endised — jätkata pealetungi üldsuunas — Juntsovo — Lapteva ja vallutada Lapteva — Shumilova kõrgustikkude joon.

Edasiliikumist alata kell 0500.

5. Laskurkorpuse varu — 12. rüg. — liikuda 3. diviisi järel minu korraldusel üle Alaotsa — Ratsheva — Zalesje ms.

6. Pealetungiribade piirid:

3. div. paremalt (ühtlasi korpuse piirjoon): Roogovo — Herkova — Samühino (kõik s. a.); vasakult: Kurvitsõ — Jugo — Roosimäe — Repina (kõik s. a.) — Dulovo (v. a.) — Ulaskova (s. a.);

4. div. paremalt: piirjoon 3. diviisiga; vasakult (ühtlasi korpuse piirjoon): Bor Belkovo (v. a.) — Lõkovo (s. a.) — Mustjärv (s. a.) — Moona (v. a.).

7. Suurtükivägi . . . . .; korpuse suurtükiväel kuni minu korralduseni jääda praegustele positsioonidele ja takistustule alla võtta: Goreiõi-Rei ülekäik, Zalesje ms., Sõromäätina, Kudrova ja Panikovitshi teedesõlmed.

8. Lennuväe tegevus erikava järele.

9. Korpuse inseneril . . . . .

10. Side.

Laskurkorpuse staap ja K. P. — Ala-Krupskõ.

Eeljaamad:

kuni kella 0500 — endistes asukohtades, kella 0430 alates: Gorohovoja Oluhovo Pets.

Sidetelg: Irboska — Motöolino — Alaotsa — Ratsheva ms. — Zalesje — Verepkova — Jemljanova Koteleva.

X.

II laskurkorpuse ülem.

Y.

Laskurkorpuse staabi ülem.

Käsk on laiali saadetud mootorrattaga, kell 0006 järgmiselt:

2. armee juhatajale — Nr. 1.

3. diviisi ülemale — Nr. 2.

4. diviisi ülemale — Nr. 3.

Korpuse srtv. ülemale — Nr. 4.

Väljavõtted: 2. ratsa rüg. ülemale, soomusautodele ja sideülemale.

Operatiiv adjutant.

Z.

Kapten JAAN PUUSILD †

Vabaduse Risti I liigi 3 järgu kavaler.

Sündinud 31. aug. 1897. a. Viljandi maakonnas Olustvere vallas. Sõjalise hariduse omanud Oranienbaumi lipnikkude koolis ja Sõjaväe Ühendatud Õppeasutuste alalisväe ohvitseride kursustel. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse ja teenete eest omas V.R. I liigi 3 järgu ja Läti Karutapjate ordeni ning Eesti ja Läti Vabadussõja mälestusmärgid. 1920. a. alates teenis Tallinna komandantuuri kompanii ülemana. Kapten Puusilda tunti kui kohusetruud ohvitseri ja head kaasvõitlejat. Suri 30. aug. 1927.

II LASKURKORPUS
I. osakond.
Nr. ....

10. IX. kell 0600
Ratsheva ms.

OPERATIIV KÄSK Nr. 11,
pealetungiks,
(I. osa.)

(Kaart 1:42.000).

1. Laskurkorpuse õhuluure ja ratsaväe luure regi kindlaks vastase jalaväe poolt kaitsetavad eelpositsioonid Tallova, Belska, Lapteva ja Shumilova raioonides.

Vaenlane organiseerib uut vastupanu: Kaiu-

gino — Pavlovo — Lasarevo ms. —
Marinova — Tiklase — Looska — Ki-
rova ms. joonel.

2. Laskurkorpuse ülesanne on: jätkata pealetungi ning vallutada Meremäe — Kirova kõrgustikkude raioon ja Tobrova oja joon.

3. Pealetungil pealöögi annavad: Koteleva, Uusvada, Türhana kõrgustikkude raiooni vallutamisel — 3. div. üldsuunas Verepõkova — Laasarevo ms.; Uusvada ja Meremäe kõrgustikkude raiooni vallutamisel — 4. div.

4. Märgid:

M 1. Uljatsova — Triigina — Türhana — Uusvada — 68,7 — 80,5 — Alehnova — Voronkina.

M 2. Koorushki — 52,8 — Kosakova — Tobrova — Ulas-kova — Kalatsheva — Meremäe — Sulbi — Solova.

5. Pealetungiribade piirjooned.

Korpuse piirjoon paremalt: Herkova — Samühinc — Koorushki — Kõõru (kõik s. a.); vasakult: Oluhovo Nevsk — Mustjärv — 87,7 (Meeksi juures) (kõik s. a.).

3. ja 4. div. vahel: Roosimäe — Repina (mõlemad 3. div. s. a.) — Dulova (4. div. s. a.) — Ulaskova (3. div. s. a.).

6. Laskurkorpuse varu — 12. rülg. ja 2. ratsa rügement — kell 0900 Poläänõ — Sõromäärina — Zalesje raionis, valmis olla 3. div. vasaku tiiva toetamiseks. Selleks luuret toimetada Verepkova — Koteleva ja Sõromäärina — Tiklase suunades. 2. ratsa rülg. soomusautode rühmad anda: 1 rühm — 4. diviisi ja 2 rühma — 3. diviisi käsutusse.

7. Vaenlase suurtükiväe vastase võitluse ja seljatanguse tulistamise teen ülesandeks korpuse suurtükiväele. Korpuse suurtükiväel jalaväe kalalätungi algades tugevad tulekoondused luua 70,0; 69,7; Serga, Merina Gora raioonides. Jalaväe toetamine pealetungil jääb diviiside suurtükiväe ülesandeks, sealjuures:

M 1 vallutamisel 4. div. peab suutma toetada 3. div. ühe divisjoni tulega kuni Koteleva — Uusvada jooneni ja

M 2 vallutamisel 3. div. peab suutma toetada 4. div. ühe divisjoni tulega kuni Kerbina — Meremäe jooneni.

Kogu suurtükivägi peab suutma toetada jalaväe pealetungil ilma ümberpaigutamiseta kuni M 1 vallutamiseni.

Pärast M 1 vallutamist suurtükiväe ümberpaigutamine pealetungi jätkamiseks läbi viia 2½ tunni jooksul.

8. Korpuse lennuväe ülemal määrata:

a) 3. ja 4. div. ülemate käsutusse à üks saatja lennuk Irboska aerodromil kella 1200 — 1500,

b) korpuse srt.-väe ülema käsutusse kell 1100 Irboska aerodromil üks lennuk,

c) kell 1400 teha kindlaks oma jalaväe asetused. Ohuluure-erikava järele.

9. Korpuse inseneril esimeses järjekorras korraldada seada Dubrovka — Panikovitshi — Poddubje — ja Zalesje — Verepkova — Jemeljanova — Kozlääevo teed.

10. Pealetungi läbiviimine.

M 1 vallutamine: Diviisid jätkavad pealetungi ja vallutavad vastase eelpositsioonid:

3. div. — Tailova ja Belska raioonides kella 1000-ks;

4. div. — Lapteva ja Shumilova raioonides kella 0900-ks.

Kallaletungi vaenlase vastupanupositsioonidele algavad mõlemad diviisid korruga kell 1200, joo-nelt: Tsiivikovo — Tailova surnuad — Moorosovo — Dõmkova — Jemeljanova — Tiklase metsa loode- ja lääneserv — talu, mis Looska külast 700 m. idas — Krantsova — Abokain.

Suurtükitle ettevalmistuse algus kell 1130.

Korpuse pealöögi viib 3. diviis; 4. div. oma pealetungiga kisub enda peale kogu vaenlase tähelepanu; ühtlasi ta tagab 3. div. vasakut tiiba ja toetab teda, vallutades ning kindlalt oma käes hoides 72,3; Palovere, Tiklase, Dulovo raiooni.

M 1 peab vallutatud olema kella 1500-ks. Pärast M 1 vallutamist suurtükiväe ümberpaigutus läbi viia 2½ tunni jooksul.

M 1-selt edasiliikumine minu korraldusel.

11. Lahingside.

I ja II laskurkorpuste vahel kaks jalaväe komp. 3. diviisist — liikuda korpuste vahejoone suunas 3. div. paremal tiival tegutseva rügem. ülema korraldusel.

3. ja 4. div. vahel I jalaväe komp. — 4. diviisist; liikuda diviiside vahejoone suunas ja tagada pidev lahingside diviiside vahel.

II väekorpuse ja Laura grupi vahel — üks eskadron Laura grupi ülema korraldusel.

12. Side.

Minu K. P. Ratsheva ms.

Korpuse sidetelg: Irboska — Motõõlino — Ratsheva — Zalesje — Verepkovo — Kozlääevo — Kalatsheva.

Eeljaamad, alates kell 1100 kuni M 1 vallutamiseni: Zalesje ms. ja Kudrova.

X.

II laskurkorpuse ülem.

Y.

Korpuse staabi ülem.

Käsk dikteeritud k. 0605 distabülidele, korp. srt.-väeüliile, lennuväe ülemale, insenerile, side-ülemale ja 2. ratsa rügemendi.

Z.

Operatiiv adjutant.

Briti riiklik sõjamuuseum. (Imperial War Museum.)

(Väljavõtte ametl. 10. aasta aruandest 1926.—1927. a. *)

1917. a. 5. märtsil tegi Briti sõjakabinett otsuseks asutada rahvusl. sõjamuuseumi (National War Museum), mille ülesanne oleks sõjasaagi, -kaartide, -aumarikide, -raamatute, -kuulutuste (resp. lendlehtede, plakaatide jne.), piltide ja muu sõjavarustuse ja -tarbeasjade kogumine, millel on mingisugune ühendus Ilmasõjaga. Selleks moodustati eriline komitee.

Esimesed kolm kuud allus muuseum tööstusministeeriumile, kuid 1917. a. juulis sai muuseum ministeeriumide ja dominioonide esindajevahelisel nõupidamisel riiklikuks sõjamuuseumiks (Imperial War Museum) ümbernimetatud. See otsus sai ka sõjakabineti poolt sanktsioneeritud. Muuseum loeti asutatuks parlamendi otsusega 1920. aastast.

akadeemias, selle järele 37 provintsi linna ja Aleksandrias. Neil näitustel käis umbes 3 milj. vaatajat. 9. juunil 1920. a. avati muuseum ametlikult Inglise kuninga poolt Londoni Crystal Palace'is (muuseumi pindala oli siin 230 tuh. ruutjalga). Ka siin käis üle 3 milj. vaataja.

Muuseumi peagalleriides on väljapandud sõja- ja meriväe mälestusasjad, varustus jne., millel ajalooline ja tehnikaline tähtsus, hulk mudeleid, mis käsitavad moondamist kaeviksõjapidamisviise, sõjavarustuse valmistamist, Punase Risti ja naiste tegevust sõjas, hulk sõjalaevade mudeleid ja palju muud.

Kunstigalleriides on väljapandud paljude kunstnikkude (Briti ja välismaade) maale, joo-

Briti tankid lahingus lääne rindel 1918. a.

Briti Sõjamuuseumi kogust.

Suure Peakorteri juures Prantsusmaal asus sõjasaagi kogumise kindral-inspektor, kelle peastaap ja osakonnad asusid Hesdin'is, Lille'is ja Pariisis, ja kelle kaudu sõjamälestusasjad muuseumi said saadetud. Samasuguse ülesandega meresõjasaagi kogumise inspektor asus Londonis ja allus admiralteedile. Hiljem hakkasid ka rindel asuvad sõjakunstnikud muuseumile joonistusi, maale ja skulptuurtöid tegema.

Ilmasõja kestel saadud sõjamälestusasjade, -piltide, -ülesvõtete j. m. näitusi korraldati esmakordselt 1918. aastal Londoni kuninglikus

nistusi, litografiisid, skulptuurtöid jne., mis kujutavad Ilmasõda kõigis tema faasides, ning väejuhte, üksikuid kangelasi jne.

Raamatukogus on kõigis keeltes mitmesuguseid raamatuid, päevikuid, kirjasid, plakaate, kaarte, postmarke, rahasid jne., millel mingisugune ühendus Ilmasõjaga.

Praegusel ajal koosneb muuseumi kogu umbes 190 tuh. numbrist. Sellest arvust on 8000 sõjaväe, 2000 meriväe ja 4000 õhujõudude väljapanekut, 40.000 raamatut ja ajakirja (ka kihutuskirjandus), 12.030 kaarti, 30 tuh. plakaati, kuulutust, lendlehte jne., 4500 kunstitööd (maalid, skulptuur, joonistused jne.), kuna ülesvõtete kogu 100 tuh. ulatab. Mitmesuguste riikide sõjaaumärke on üle 500, sõjamarke ja -rahasid — umbes 4000 jne.

*) „10-th Annual Report 1926.—1927.“, His Majesty Stationery Office, London W. C. 2., 1927., nr. 70—158—0—27.

Päevapiltliste ülesvõtete kogu on kõige täiuslikum maailmas. Siin näeb vaatleja sõdivate riikide valitsejaid, väejuhte, riigimehi, sõdureid kõigil rinnetel, tähtsamaid lahingväljasisid, purustatud linnasid ja asulaid, õhu- ja merisõda kõigis faasides, näeb kuidas sõjapidamise viisid järkjärgult muutuvad, kuidas sõja algpäevil lipu ja ohvitseride järele tormavad sõdurid poevad sõja arenedes kaevikusse, ilmuvad lahingväljadele uued sõjapidamisvahendid lennukite, raskekahurite, leegiheitjate, suitsukatete, miinide, allveelaevade jne. näol. Ning siis murrab enesele teed üle kraavide ja kün-gaste, puude ja põõsaste ennenägematu kole-tis — tank, mis enesega kaasa toob sõja lõpu.

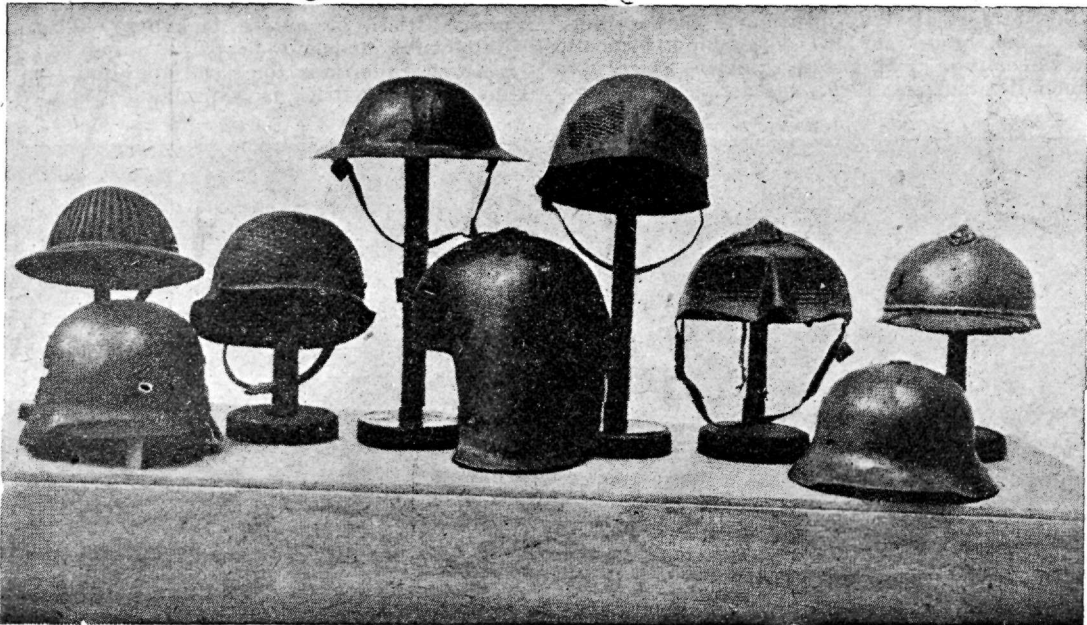
netatakse rohkesti sõjamälestusasju, -maale, -ülesvõtteid, relvu jne.

Ajaloolistest relvadest ja sõjamälestusasjadest on nimetamisväärt:

1) Briti kuningl. ratsakahurväe „E“ patarei 13-naelaline „Q. F.“ välikahur, millest inglased Ilmasõjas läänerindel (27. aug. 1914. a. Binche'i juures) esimese kahurpaugu lasksid. See kahur võttis 1914.—18. a. kestel kõigist tähtsamaist lahinguist osa ja on täiesti terveks jäänud.

2) Briti sõjalaeva „Lance“ 4-toll. kahur, millest inglased Ilmasõjas mereoperatsioonides esimese kahurpaugu lasksid (Saksa miini-

Sõdivate riikide poolt Ilmasõjas tarvitatud lahingkiivrite tüüpe.

Ülemine rida (vasakult): Ameerika, Portugal (1917. a.), Inglise, Belgia (1917. a.), Prantsuse 1916. a. „Adrian“ (dr. Polacki visüüri), Prantsuse 1916. a. (kindr. Adriani joonist. ja Ed. Dataill'i mudeli järele valmistatud. Selle kiivoriga olid varustatud ka Vene, Rumenia, Serbia j. t. liitlaste sõjaväed). Alumine rida (vasakult): Saksa (ettekäiva lisa-soomuskaitsega), sniferi mask-kiiver ja Austria lahingkiiver.

Briti Sõjamuuseumi kogust.

On ülesvõtteid ka Eestist (kahjuks küll „Russia“ sildi all!), Briti abist Eestile ja Vene Põhja-Lääne armeele jne.

Peale nende on muuseumis olemas ka Eesti Vabadussõja väejuhtide — kindr. J. Laidoneri ja admiral J. Pitka (kui Inglise Püha Michaeli ja Püha Georgi ordu rüütliid), kindr. A. Tõnissoni, E. Põdra, J. Sootsi, N. Reegi, A. Larka, J. Tõrvandi, kol. K. Partsi, V. Puskari j. t. päevapildid ühes elulooliste andmetega, ning Eesti Vabaduse Riste kujut. postkaardid.

Et ülesvõtted pole küllalt püsivad vaatamiseks ega paku mingit kronoloogilist tervikut, siis on asutud piltide diapositiivideks ja valguspiltideks ümbertöötamisele. Ülesvõtteid ja valguspilte tellitakse muuseumilt iga kuu üle viiesaja.

Muuseumi tähtsus kasvab rahva seas (ka välismaalaste seas) järjest ja muuseumile an-

laeva „Königin Luise“ põhjalaskmine 5. aug. 1914. a.).

3) Kuningl. ratsakhrv. „L“ patarei 13-nael. välikahur „B. L.“, mis kangelaslikult Nery lahingust (2. sept. 1814. a.) osa võttis. Selle patarei meeskonnast said ülesnäidatud erilise vahvuse eest 2 ohv. ja 4 sõd. Victoria ja Auleegioni ristid ning sõjamedalid.

4) Lennukvastane kiirlaske-kahur, millest esimene pauk õhukaitsel zepelinide vastu Londonis 8. sept. 1915. a. lasti jne.

Peale nende on veel palju oma ja vaenlaste väeosade ning sõjalaevade lippe, igasugu relvu (alates väikeste püstolitega ja lõpetades 18-toll. ülrikahuritega), hulk igasugu miine, mürske jne.

Siiani on publiku poolt muuseumi vastu suurt huvi tuntud, mida tõendab kolossaalne vaatajate arv (1918. a. kuni 1927. a. märtsini

ligi 6.200.000 vaatajat!), kelle hulgas ka kuningliku perekonna liikmed, mitmed sõjaväe õppeasutused, väeosad ja ka palju välismaalasi. L. a. 1. aprillist kuni k. a. 31. märtsini külastas muuseumi 198.172 inimest, seega päevas 546 ja pühapäeviti 900. Kõige rohkem vaatajaid on päevas käinud 3822. (1926. a. aprillis).

Muuseumi väljaandel ja riikl. kirjastusel on ilmunud:

1) Sõjakunstiteoste album — 2 shill. 6 p. (228 Emk.).

2) Ilmasõja päevapiltlised vihud — à 6 pensi (46 Emk.).

3) Ilmasõja päevapilt. täielik nimekiri — 2 pensi (8 Emk.).

4) Ilmasõja kunstiteoste täielik kataloog — 1 sh. 6 p. (137 Emk.).

Praegu asub muuseum Londonis (S. W. 7., South Kensington), Imperial Institute Road'il.

Muuseumi administratsioon koosneb:

I. Kuratoorium (12 liiget), mille esimeheks Wales'i prints; liikmete hulgas on ka Ilmasõja kuulsuseid ja Eesti Vabaduse Risti kavaleere, nagu admiral krahv D. Beaty, feldmarssal krahv D. Haig of Bemersyde jt.

II. Alalised liikmeid on 6 (admiralteedi, sõja-, haridus-, õhu-, India- ja koloniaalministeriumist, — igast üks).

III. Ex-officio liikmeid on 7 (I. töökomissar, Briti Muuseumi direktor, Kanaada, Austraalia, Uue-Meremaa ja Lõuna-Aafrika dominiionide ülemkomissarid ja Newfoundlandi kindral-agent).

IV. Alalises komitees on 10 liiget.

V. Raamatukogu alamkomitees on 6 liiget; peale nende veel kuraator, sekretär ja laekur-ohvitser (üks isik).

Briti sõjamuuseumi poolt käesoleval aastal väljaantud raamatus „Photographic Records of the Great War 1914.—1918., (Army) nr. 1.“ on toodud täpne aruanne Briti impeeriumi sõjajõudude suuruse ja kaotuste üle Ilmasõjas 1914.—1918. a. a. („British Empire Roll of Honour“).

Allpool toome selle aruande täielikult:

Kuninglik merivägi:

15. aug. 1914. a. oli lipu all . 147.667 meest.
1914.—1918. a. oli lipu all . . . 407.316 „
Langenud ja haavadesse surnud . 34.654 „
Ilmasõjast võtsid osa üle 6000 kuningl. meriväe sõja- ja abilaeva.

Briti maavägi:

1. aug. 1914. a. oli lipu all . 733.514 meest.
1914.—1918. a. kutsuti lipu alla:

Inglismaalt	4.006.158	meest.
Walesist	272.924	„
Shotimaalt	557.618	„
Iirimaaalt	134.202	„
Kanaadast	995.411	„
Austraaliast	416.809	„
Uuel-Meremaaalt	124.211	„
Lõuna-Aafrikast	136.074	„
Newfoundlandist	9.826	„
Indiast	1.338.620	„
Ida-Aafrikast	26.300	„
Nyassast	10.800	„
Rodeesiast	7.200	„
Nigeeriast	15.567	„
Kuldrannast	10.287	„
Sierra-Leonest	694	„
Gambias	371	„
Lääne-Indiast	15.950	„
Briti Hondurasist		
Briti Guianast	360	„
Bermudast		
Küpruselt	3.000	„
Maltalt	3.000	„

Kokku: 8.818.896 meest.

Lahingus langenud, haavadesse ja sõjavangilaagrites surnud 908.371 meest.

Kuningl. õhujõud:

1914. a. oli lipu all . . . . . 1.900 meest.
1914.—1918. a. oli lipu all . . . . . 293.532 „
Langenud ja haavad. surnud . . . . . 4.080 „

Ilmasõja algult kuni 1918. a. nov. oli üldse lipu all 9.669.311 meest.

Ilmasõjas langesid ja surid 1.069.825 meest.
E. Ms.

Mnemoonik.

A. Simon.

Meelespidamiskunst — mnemoonik on tuntud juba väga vanast ajast. Ta loojaks peetakse Kreeka luuletajat Simonid Keoskid (? Toim.), kes elas 556—468 enne Kristust. Keskaja mnemoonikutest tuleks nimetada Raymond Lulle (1234.—1315.), Pice de la Mirandole, Bruno ja teisi. Õpetlane Leibniz püüdis mnemoonikat kasutada isegi kirjade jaoks, mis kõikidele rahvastele arusaadavad oleks. Uuema aja mnemoonik on rajatud alusel, kus tähed arvudega, või jälle vastuoks — arvud tähetega vahetatakse. Õpperaamatuist mnemoonika alal on tuntumad H. Kothe „Lehrbuch der Mnemonik“ Hamburg 1852; „Katechismus der Gedächtniskunst“, Leipzig 1887, ja Morgenstern „De arte veterum mnemonica“, Tartus 1835.

Ehkki mõned õpetlased, näiteks, Kant, kunst-

liku mnemoonika vastu olid, leidis siiski ka palju mnemoonika pooldajaid ja eriti viljakalt töötas aastat kolmkümmend tagasi sel alal Miiitavis prof. Vainstein. Ta saatis omad loengud trükitult laiali ja iseäranis noorsugu huvitas ennast sellest väga. Et ka minul juhus oli ligemalt tutvuneda professor Vainsteini meetodiga, siis olgu siin sellest paar sõna.

Teenisin 1900.—1903. a. Soomes, Viiburi kindluses. Meie rügemendis äratas tähelepanu keegi leitnant oma meelespidamise jõuga. Terved read sõnu ja numbreid võib ta kergesti peale ühekordse läbilugemise peast korrata, ilma et tal numbrid segamini oleks läinud, või jälle mõne sõna välja jäänud. Alguses arvasid kõik, et tal lihtsalt hea mälu on, kuid pärast selgus, et ta harjutas end prof. Vain-

steini meetodi järel, ja et tagajärjed käega katsutavad.

Milles seisib siis see meetod? Prof. Vainstein ise tähendab selle kohta.

Inimese kõik elundid on ühesugused. Kui meie harjutame last vasaku käega sööma, siis jääb temale see ka hiljemalt harjumiseks ja vasak käsi areneb rohkem, kui parem. Sepal on kätemuskliid kõvemad kui jala- ja inimesel, kes palju käib, on tugevad säared. Nii on ka lugu meie peaga. Mida rohkem meie oma meelepidamist harjutame, seda tugevamaks see ka muutub ja mis lapsele koolipingil esimesel aastal nii raske ja arusaamata, on järgmistel aastatel mänguasi. Rahva seas räägitakse, et sel ja sel isikul on hea mälu, kuid see pole päritud mitte üksi sündimisest peale, vaid kõik harjumisest. Tähepanelik laps näeb, kuuleb ning peab rohkem meeles, kui mittetähepanelik. Esimest kutsutakse teraseks lapseks. Nii kui puurauja oma töö juures oma muskleid karastab, nii karastab ka inimene juba algusest peale oma pead ja paneb, või õigem — sunnib, seda võimlema. Kuid igal asjal on oma head ja halvad küljed. Nagu võimlemisõpetaja ei lase kunagi väsida oma õpilastel, vaid valvab hoolsalt selle järele, et kasu asemel kahju ei sünniks, nii ei tohi ka õppides oma pead nii ära tüütada, üle koormata, et viimaks ka juba omatud ära ei jahtuks.

Prof. Vainstein jagab mnemoonikat kolme ossa:

- 1) mehaaniline, ehk väljaspoolne: peale mitmekordse kordamise jäävad sõnad, laused ja isegi terved laused pähe, ehk nagu seda kooliõpilaste keeles nimetatakse — „pähe tuubitakse“;
- 2) kunstlikul teel meelepidamine, kus iga-suguste abinõudega õpitavat ainet meele püütakse pidada;
- 3) loogiliselt meelepidamine, kus püütakse õpitavat arusaamise ja selgitusega meele pidada.

Et meelepidamisjõud igale inimesele väga tähtis on, iseäranis sõjaväelastele ja kaitse-liitlastele, kellel tihtipeale just meelepidamine ainumaks abinõuks on, kuna tuleb vaenlase kätte sattumist kartes vahest kõik kirjutused ära hävitada, siis olgu siin mõned näpunäited, mis kasulikud võiksid olla ja milledega omalajal Eesti sõjakoolis oma kasvandikke tutvustasin.

Meie peaaegu on kui suur varakammer, kuhu väga palju mahutada võib. Ta on kui päeva-raamat, kuhu igal silmapilgul sisse kirjutada võib. Kuid nii iga ladu kui ka päevaraamat vastavad alles siis oma ülesannetele, kui nende pidaja on korraarmastaja ja virk. Vanasõna ütleb, et „mida kaugemale paned, seda kergemini leiad“. Raske on korratud ladus midagit leida. Inimesel on laduks ja päevaraamatuks tema pea. Ei tohi siis ka seda kallist ruumi iga-suguse tühja-tähjaga täita. Mnemoonik õpetab inimest peasse paigutatavat varandust sorteerima. Meie mälu on kui päevapildi negatiiv. Mida selgem on ülesvõte, seda kergem ilmutada ja seda ilusam tuleb pilt. Et seda aga saada, tuleb olla tähepanelik. Tähendab, mnemoonik õpetab meid tähepaneljaks. Tähepanelamine on meelepidamise eeldus ja mnemoonika alus.

Pilt, mis inimesel silmi ees, on kerge meele pidada. Olen ise teinud katseid ja soovi-

tan ka lugejail neid teha — koosolekute jne. järele pilti ettekujutada, kus keegi kooslijaist istus, seisib ja näete, et nimed palju kergemini meele tulevad, kui muidu.

Meie teame, et on inimesi, kes käies läbi ühe ja sama tänava iga päev, siiski ei tea, mis seal on tähepanelamisvääriks. Siin on tegemist muidugi tähepanelamatusena. Teine selle asemel võib juba esimese käimise järele kõik täpselt kirjeldada. Omalajal, kui veel sõdur olin, lasti meid mööda saadeti, ilma mingisuguse eriuksandeta, tagasitules oma jalutustulpeid kirjeldasid. Oli neid, kes mitte midagi ei teadnud rääkida, kuna teised täpselt, kuni väiksemate peensusteni seletust võisid anda. See pakkus huvi ja sundis ning õpetas tähepanelamisele.

Et meil eriti nüüd, kus aastane kasvatus sõjaväes ettenähtud, iga sõduri arenemine tähtis, siis ei oleks mitte ülearune teiste harjutuste ja spordi kõrval ka meelepidamiskunstile, mnemoonikale tähepanelamist jagada.

On õpetlasi, kes kirjutavad: „Inimene võib palju süüa, kuid kas jõuab ta kõike seda ka äraseedida, kas on sellest ka kasu? Nii ka meelepidamisega (mälu)“. Mälu kõvendamise abinõudena soovitatakse kohvi, teed ja teisi äritavaid jookisid võimalikult vähe tarvitada, suitsetamine on kahjulik, magada tuleb 7—8 tundi päevas. Ta ei poolda kunstliku meelepidamisviisi, kuid nõuab siiski, et igaüks harjutaks ennast meelepidamises, ja et igaüks püüaks omi mõtteid koguda ja nende üle valitseda. Kui keegi mõtleb aknakardinate peale, siis tahtmata tuleb ka aken meelde. Hobuse peale mõeldes tulevad meelde sadul, vanker jne. Tuli tuleb meelde vett, meri — maad, lagendik — mägestikku, mets — sood jne.

Tihti on just vastupidised meeletuletamised, näiteks: päev — ööd, elu — surma jne. Et nimesid meelepidada, tuleb neid siduda, otsides sidet, mille abil kergem leida ehk meele tuletada algnime. Ühel ja samal ajal ei tohi pead koormata mitme asjaga. Näiteks, kelle-giga juttu ajades, pead ka selle aine kohta, millest jutt, mõtlema, sest muidu lähevad mõtted laiali, oled tähepanelamata ja unustad pea, millest jutt oli. Tihti kuuleme, et meiega rääkija korraga ütleb: „ah soo, millest ma siis tahtsin ütelda, ehk — millest meie kõnelesime?“ See näitab, et ta mõtted olid hoopis teisal.

On metsrahvaid, kes ei lugeda ega kirjutada ei oska, kellel puuduvad kaardid ja kompass orienteerumiseks, kuid kes siiski ei merel ega metsas ei eks. Võtke näiteks indiaanlasi, kes läbistavad põlisel metsad ilma teedeta ja kilomeetripistideta. Kas see just ei põhjene kõik tähepanelamisel ja meelepidamisel.

Nii siis, hoidke oma pead, ärge tuupige seda mis asjaltal ruumi võtab. Kui võimlemisel harjutate käsa ja jalgu, siis ärge unustage ka oma pead. Talupoisist, kel aimu polnud püssist, saab sõjaväes parem laskur, tubli ratsanik ja sõjamees — kõik ainult harjutamise järelduel. Kaebtus, et pea ei võta vastu, on alusetu. Koguge oma mõtteid, ärge sundige pead ühelajal mitme küsimuse üle järele mõtlema. Rääkides sõjast, ärge mõtelge, mis lõunasöögiks antakse. Lastes märki, ärge mõtelge millegi muu kui märklaua peale ja siis jõuate sihile.

Film kaitseväe õppevahendina.

Iga õppuse edu oleneb sellest kuivõrt ta on korraldatud huvitavalt. Õpilasele huvitav aine seob täielikult ta tähelepanu. Katsete abil on kindlaks tehtud, et sõnad, ettekanded, kui „ilusad“ ja sisukad nad ka ei oleks, üldiselt on vähem huvitavad, seovad noorte inimeste tähelepanu vähem kui pilt, stseen, üldse tegevus. Mis on aga täiesti võitnud tähelepanu, see jääb püsivalt meelde. See on psühholoogidelt ja pedagoogidelt (sõjaväe pedagoogid juure arvatud) ammu tunnustatud tõde.

Viimased sõjad töid sõjaväe väljaõppesse revolutsiooni selles mõttes, et endiseid sõjaväe lemmikaineid, nagu püssivõtteid, auandmise shestid ja liikumised, koondrivi jne., mida võrreldes kerge oli ette näidata õpilasele, lükati tahaplaanile ja esile on nihutatud taktikaline väljaõpe.

Huvitavate näitlikkude taktikaliste õppuste korraldamine maastikul on võimalik ja annab häid tagajärgi, kuid arvestades sellega seotud jõu ja aja kuluga, on otsitud paremaid ja kättesaadavamaid abinõusid samade tagajärgede saavutamiseks. Siin on appi tulnud uus ja huvitav õppevahend — film. Lääne sõjavägedes on antud filmile sõjaväe väljaõppele suur osa.

22. sept. s. a. Tallinnas kino „Endlas“ demonstreeriti piiratud arvu pealtvaatajatele kindralstaabi ülema korraldusel 6. osakonna poolt tellitud prantsuse sõjaväe õppefilme. Ühel neist esines prantsuse jagu (le groupe) pealetungil, näidates jao

lähenumist, kallaletungi ja rünnakut. (Umbes seda, mis käsitleb meie J. E. II osa §§ 399—411 ja 414—426.). Jao pealetung oli lavastatud hästi, vähemalt ta sidus tähelepanu, äratas huvi mitte vähem kui mõni kuulus ilmasõja film.

Osavalt kriipsutati alla üksikasjad pealetungil, näiteks — kuis sünnib toetus tulega, kuis asetada reast väljalöödud tulivõimsamat relva käsitatavat seltsilist, kuis edasitoimetada k. k. kassetid kui kasetikandja langeb jne.

Esinesid „langenud“ ja „haavatud“. Mõõdukas tragism... Täielik illusioon pealetungist. Vaevalt jõuakski seda nii hästi ja tihendatult, kui see võimalik on kinolinal, pealtvaataja silmade ette tuua maastikul. Teine prantsuse film käsitas gaasikaitset. Demonstreeriti individuaal ja kollektiiv gaasikaitse vahendeid. Eriti huvitav oli gaasivarjendi kasutamise pilt. Puht tehnilise gaasikaitse väljaõppega on seotud ka moraalne ettevalmistus gaasisõjaks. Pealtvaatajad võisid jälgida, kuis nõrgalt gaasikaitseks ettevalmistatud väeosa esimese gaasipommi lõhkedes sattub paanikasse, kuna samal ajal hästi ettevalmistatud üksus kõige edukamalt jätkab antud ülesande täitmist.

Meie kindralstaabil olevat kavatsus lasta valmistada (umbes prantsuse eeskujul) filme kaitseväe väljaõppeks. Sarnast kavatsust tuleb tervitada ja soovida, et film kõige lähemal ajal rikastaks meie kaitseväe õppevahendeid. E.

Ametlikke teateid.

Käskkirj kaitseväele nr. 3564.

Tallinnas, 22. septembril 1927. a.
(Ohvitseride kohta.)

Vabariigi Valitsuse otsusega 21. septembrist s. a. määratakse: Kolonel-leitnant Aleksander Jaakson, kindralstaabist — sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülema abiks õppe alal, 1. oktoobrist s. a. arvates.

Vabariigi Valitsuse otsusega 21. septembrist s. a. vabastatakse seniselt ametkohalt ja käsk. kaitsev. määratakse teenistuse huvides: Kindralstaabi kolonel

Artur Salf, sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülema abi õppe alal — käskudetäitjaks ohvitseriks sõjaministri juure, 1. oktoobrist s. a. arvates.

Viiakse üle teenistuse huvides ja määratakse: Kolonel-leitnant Eduard Rütel, käskudetäitja ohvitser sõjaministri juures — 10. jalaväe rügemendi 3. pataljoni ülemaks, 1. oktoobrist s. a. arvates.

N. Reek,

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjaminister.

Sõjainistri käsukiri nr. 420.

Tallinnas, 27. septembril 1927. a.
(Kindralstaap.)

Minu käsukirja nr. 364, 1927. a. osaliseks täienduseks käsin Vabariigi Valitsuse otsusega 17. augustist 1927. a. kinnitatud „Sisemäärustik“ kaitseväes tarvitusele võtta 1. novembrist 1927. aastal.

N. Reek,

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjainister.

Sõjainistri käsukiri nr. 421.

Tallinnas, 27. septembril 1927. a.
(Kindralstaap.)

§ 1.

Kindralstaabis kokkuseatud „Määrustik kaitseväe vedude korraldamiseks raud- ja veeteedel“ kava lõpulikult läbitöötamiseks määran komisjoni järgmises koosseisus:

Esimees: Kindralstaabi ülem.

Liikmed: 10. jalaväe rügemendi ülem, kolonel-leitnant **Vende** — jalaväe esitajana;
1. soomusrongide rügemendi ülem, kolonel-leitnant **Tallo** — soomusrongide esitajana;
1. diviisi suurtükiväest kapten **Margevitsch** — suurtükiväe esitajana;
Kindralstaabist: I osakonnast — majoor **Matson**, III osakonnast — osakonna ülema k. t. kapten **Kasak**, VI osakonnast — osakonna

ülema k. t. kolonel-leitnant **Traksman**;
Varustusvalitsusest üks esitaja Varustusvalitsuse ülema määramisel;
Teedeministeeriumist — 2 esitajat.

Komisjonil kokku astuda esimehe korraldusel ja läbitöötatud kava minule esitada.

§ 2.

Side-eeskirja kava kokkuseadmiseks määran komisjoni järgmises koosseisus:

Esimees: Inseneriväe inspektor.

Liikmed: Sidepataljoni ülem majoor **Kapsi**;
Kindralstaabist majoor **Normak**;
Sv. ühendatud õppeasutustest majoor **Olbrei**;
Sv. ühendatud õppeasutustest kapten **Kurg** — suurtükiväe side alal;
Sidepataljonist üks eriala esitaja tarviduse järele, bataljoni ülema määramisel.

Komisjonil kokku astuda esimehe korraldusel. Side-eeskirja kava kokkuseadmiseks võtta aluseks J. E. II osas side alal toodud põhimõtted; ühtlasi põhjalikult läbi töötada need materjalid, mis side alal olid kogutud side ja juhtimise manöövril.

Valmis kava minule esitada kindralstaabi ülema kaudu 1. märtsiks 1928. a.

N. Reek,

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjainister.

Sõjakirjandust.

„Revue militaire française“

Nr. 74.

1. august 1927. a.

„Ühe jalaväe diviisi tegevuse etapid sõjas“ (Lõpp). Lõpetades 13. diviisi tegevuse kirjeldamist Ilmasõja algusest kuni selle lõpuni, teeb autor (kol.-leitnant **Laure**) kokkuvõtte, milles alla kriipsutab seda meetodi, mida tema tarvitab ülalnimetatud diviisi tegevuse kirjeldamisel. Kol.-leitnant **Laure** on vaadelnud 13. diviisi tegevust kahest vaatepunktist: strateegilisest ja taktikalisest. Ta tähendab: „Strateeg vaatab vaenlast kaugelt — tema kogusummas, uurides temale soodsal ajal esinevaid paremaid tingimusi vaenlase hävitamiseks, ilma et seejuures ise kannatada saaks, valmistab ette, järgustab ja suunib oma abi-

nõud sellele lahingväljale, kus ta ette näeb lahinguid kas omal või vaenlase strateegi algatusel. Taktik haarab temale kätte näidatud vaenlast lähedalt, püüab teda paenutada oma tahte alla, kasutades seejuures kõige kasulikult ja otstarbekohasemalt kasutada olevaid abinõusid.“

Järelikult on taktiku saatus täiel määral ära rippuv strateegi juhtimise oskusest. Halva juhtimise juures on taktik sagedasti olukorras, mis teda sunnib asjata raiskama materjali ja valama verd. Osava strateegi suhtes on aga maksev parodoksaalne ütetus: „teaduslik strateegia mõjul väheneb taktika osalahingus“.

„5. prantsuse armee paremal tiival augustikuul 1914“ (Järgneb). Major **Padovani** kirjeldab elavalt I korpuse (V

armeest) tegevust sõjaajaloost tuntud piiriäärseis lahinguis Meuse'i jõel, esile tuues hulga üksikasju, mis märksa kergendavad Ilmasõja sündmustikkude uurimist.

„Hiljutise Alshiiri kaubanduskoja reisust Niigeri äärde. Kõrbe suured teed ja Sahaara julgeolek“. Nimetatud kaubanduskoja ülesanded olid:

- isiklise ülevaate saamine lõuna Alshiiris mitme aasta jooksul läbiviidud töödest ja neist tuleviku väljavaadetest, mida pakub nimetatud asumaale otstarbekohaselt kasutatud maapind;
- võimaldada reisust osavõtjatele hinnata võimalusi ja raskusi, mida esitab maapind kavatsetavate kaevanduste loomisel Sahaaras;
- kergendada, hoolega ettevalmistatud asjatundjate grupile, Nige-kõveriku ja peasjalikult Sudani rajoonide majanduslike külje uurimist.

Kirjeldades ülalnimetatud kaubanduskoja reisi ja tagajärgesid sõjaväelisel vaatepunktist leiab autor (Kindral Meynier), et suurim reisu saavutus oli uute teede suunade kindlaksmääramine. Mõnes Sahaara rajoonis, nagu Tanezrouff, on teede suunad maapinna iseloomu kohaselt sarnaselt valitud, et isegi autode liikumine neis suunades võib sündida ilma maapinna mingisuguse ettevalmistuseta, s. t. — teede ehitamine osutub neis suunades üleliigseks.

Mis puutub sidevõrgusse, siis on kõik tähtsamad punktid Sahaaras varustatud raadiotelegrafi jaamadega, võimaldades sõjaväe võimalikele igapäevast, tarviduse korral ka viibimatut omavahelist ühendust (Järgneb).

„Lennukite vastane suurtükivägi välismail“. Major Vauthier teeb kokkuvõtte 1925. ja 1926. a.a. välismaade sõjakirjanduses ilmunud ülalnimetatud teemi käsitatavatest artiklitest, selgitades välismaadel tarvitatavoid laskemeetode.

„Vilhelm Vöitja — Nasting'is“. Kolonel J. Revol'i artikkel Vilhelm Vöitjast viimase 900-aastase sünnipäeva pidustuste puhul Normandias.

Uudised välisriikide sõjaväest. Sõjakirjandust.

R. Tck.

Bibliograafilisi märkmeid.

(Revue d'artillerie juuli 1927. andmetel.)

Le rattachement de l'Autriche à l'Allemagne (Austria ühenemisest Saksamaaga), Autor Bertrand Auerbach, kirjastus Berger-Levrault Nancy-Paris-Strasbourg 1927, hind 10 fr. 80 c.

Kas teostub Austria liitumine Saksamaaga? See probleem on seda huvitavam üldisele poliitikale, et selle liitumise teostades satub Euroopa rahu ohtu. Juba sel silmapilgul, kus Habsburgide monarkia kokku varises, otsustasid alles veel kujunemata ja ebateadliku Austria valitsejad anda käsku ühineda vaevalt väljaarenenud Saksa vabariigiga. Käesolevas teoses leiame selle seni teatamata otsuse ajaloo ning seletuse. Praegused mõlemate riikide võimud on kaeldunud astuma avalikke samme ühendamiseks, kuid ühendamise

võimalusega Saksamaa armastavat uhkustada Rahvasteliidus.

Suure territooriumi (Austria) juurdesaamine, mis avab Saksamaale Donau teed, ühes selle maa sissetulekuga ja rahvaga, suurendab jõudu ja võimaldab restaureerida Kesk-Euroopas Saksa hegemoonial.

M. Auerbachi ajalooline teos (essai) on määratud valgustada prantsuse rahvast, seletades talle seda senini vähe ehk halvasti tuntud tänapäeva küsimust.

(La Guerre des cerveaux. La Vierge Rouge du Kremlin (Ajude mäss. Kremli punane neitsi). Ch. Lucieto. Nancy - Paris - Strasbourg, Berger-Levrault, 1927, hind 12 fr.)

Ühes eelmises teoses: „En missions spéciales“ („Eriülesannetel“) annab meile sama autor ettekujutust saksa salakuulamise salapärasusest (mysteriumist) sõjaajal. See-kordne teos on vene poliitilise politsei („Tshekka“) saladused, mida ta meile kaasakiskuva romaani raamides kirjeldab.

Seda jälgides võib lugeja huvi tunda „Punase neitsi“ (Vierge Rougei), prints Karassovi ning salapolitseiniku James Nobody erakorraliste juhtumiste vastu.

Edasi pole asjatu tutvustada tihti halvasti informeeritud rahvast draamadega, mille näitelavaks olnud Venemaa.

M. Lucieto julge ning kasulik tegu on näidata tooruseid, mis seal sündisid.

(L'enseignement du français aux militaires indigènes. Paris, Charles Lavauzelle 1927., hind 5 fr. + 20 prots.)

Autor kirjutab: Ilmasõjas õppimise tundma meie koloniaalvägede teeneid ja võimeid. Meil on lipu all suurearvulised koloniaalväed, mis kergendavad emamaa sõjaväelisi ülesandeid koloniatas.

Kogemused on näidanud, et nende väeosade täisväärtuslikkuse saavutamiseks tingimata vaja on neid prantsuse keelega koduseks teha ja neile sisse tuupida mõned tarvilikud mõisted, et kergendada sõjaväelist koostööd emamaa vägedega.

Prantsuse keele õpetus pärismaalastest sõjaväelastele aitab veel kaasa peale nende tagasipööramist eraellu meie koloniide arenemisele, kergendades ühtlasi rahva suhteid meie valitsusevõimu esitajatega, kaupmeestega ja töösturitega. Selles suunas astutakse meil samusid. Senised korraldused on täiesti vastu võetavad. Peab soovima, et nad rikkalikult meie keele laienemisele kaasa aitaks.

Manuel à l'usage des troupes employées outre-mer. Paris, Ch. Lavauzelle, 1927., hind köide I, 20 fr. + 20 prots.; köide II, 15 fr. + 20 prots.

Asja ilmunud raamatu „Käsiraamat üksuste, mis määratud tegevuseks väljaspool emamaad“ esimene köide sisaldab reegleid ja printsiipe väeosade tarvitamiseks koloniides, või üldse välisteatritel.

Teine köide, mis sisaldab 3 vihku, käsitleb esimese raamatu peaprintsiipide elluviimist mitmesugusis koloniides või protektoraatriikides.

Arvesse võttes, et sõjavägi (ta juhid) on sageli kutsutud lahendama raskeid poliitilisi küsimusi, on raamatus antud vastavad näpunäited selleks. Tähtis on igas võitluses eriti koloniides moraalne element. Raamat toob andmeid uskudest ja traditsioonidest Prantsuse ko-

loniides, et võimaldada läheneda pärismaalastele.

Révolution et nouveautés de la grande guerre, (Ilmasõda kui revolutsioon ja uudsus) M. Cloche. Nancy — Paris — Strasbourg, Berger — Levrault; hind 10 fr.

Autori sihiks on valgustada ilmasõja algupärasust ning uudust.

Selle ajajärgu väejuhid erinevad väga mineviku pealikutest. Elu, kombat, vaimline areng, mõlemiseviis, kõik avaldub nende juures uute võitlustingimuste vaimus. Ka pole neist alati aru saadud, sest et nad osa omast elust mööda on saatnud üksilduses, süvenedes täiesti moodsa sõja uurimisele.

Ka nooremate juhtide ja sõdurite juures pole see muudatus väiksem, uute relvade ja võitlusvahendite ilmumise tagajärjel, mis põhjalikult muutis eelmiste sõdade taktikat; väeosa ohvitser peab olema tehnik, samal ajal ka jääma meeste juhiks ja eesvõitlejaks; sõdur peab osav olema tulirelva, granaadi ja külmarelva tarvitamises; peab olema osav manööver- ja positsioonsõjas.

Lõpuks, peaasi, tsiviilrahvas ei jää enam nagu ennem väljaspoole võitlust; ta ergud on raskele proovile pandud ning ta vastupidavus saab üheks peafaktoriks sõja arengul.

Sellest järeldab autor, et suur sõda selgesti kõikidest teistest erineb ja et ta midagi revo-

lutsiooni taolist on, sest et ta täitsa uute kõigepealt teaduslike meetodide vaimu kannab.

L'emploi du canon de 75 comme canon d'accompagnement, (75 mm. kahur saatesuurtükina) Colonel E. Pagózy. Nancy — Paris — Strasbourg, Berger-Levrault, 1927. Hind 2 fr. +20%.

Selle teose autor, kellele juba mitmeid silmapaistvaid artikleid võlgneme, uurib praktilisest vaatepunktist 75 mm. suurtükki saatesuurtükina.

Teose esimene jagu käsitab 75 mm. suurtüki tehnilisi võimeid tulistamiseks lähedalt distantsidelt; see peaks eriti huvitama jalaväe ohvitseri, kelle käsutada antakse saatjasuurtükk.

Teose teine jagu vaatleb taktikalist külge. Eriti täidetud elavast reaalsuse vaimust on need paragrahvid, mis käsitavad lähenemist ja kallaletungi lähtealuse sissevõtmist.

Omi mõtteid ja ettepanekuid kõneall oleva relva käsitamises saatesuurtükina autor põhjendab rikkaliku näidetematerjaliga. Ilmasõjast kui pealetungi nii kaitselahingust. Teosest leiab õpiseid iga sõjandusest huvitatud ohvitser.

Eriti jala- ja suurtükiväelane võivad raamatust leida mõndagi tähtsat näpunäidet saatesuurtüki kasutamiseks ja koostööks. M. L.

Sõjaväelisi teateid.

Ühisriigid.

Petrooleumi küsimus.

Ühisriikide valitsus kavatsab vähendada suurel arvul petrooleumi väljaveo juhtumisel, kus see mõõt talle tarvilik näib põletisaine reservi kokkuhoidmiseks, mida ta otsustanud luua oma sõjaväe ning mereväe tarvituseks.

See kavatus, mille möödapääsematust ning hädaohtu „Les carburants nationaux“ (ilmunud „Revue d'Artillerie's“ märts ja aprill 1927.) artikli autor ettenäinud, ei jää mitte ilma tähtsa järelkajata Euroopas.

Nimelt Inglismaa, mis sisseveab umbes 6% omist petrooleumi tagavaradest Ühisriikidest ja Mexico'st, satub äärmiselt raskesse seisukorda, kui Washingtoni valitsus omi kavatsusi kinnitab.

Võib olla isegi poliitilised arvamised ei saa jääda avaldamata selle väljaveo võimalikul vähendamisel. Silmas pidades, et kõik lennumasinad ja suurem jagu sõjaväe transpordist oma mootorite jaoks petrooleumi tarvitavad, peavad maad, kus see tähtis aine puudub, kiires korras aseaine saavutamist arendama. See oleks neile kokkuhoid ning mõjuv abinõu nende iseseisvuse kinnitamiseks.

(Revue Maritime'i juuni 1927 järele.)

M. L.

Jaapan.

Ühendus tuvide abil.

Juba 1919. tarvitati Jaapani sõjaväes postituvisid — ajajärgul, kus kellegi Prantsus eksperdi abil sai asutatud Jaapani sõjaväe postituvi kasvatuse (teenistus) amet.

Sellest ajast on väljaõppinud ohvitserid ikka

rohkem arendanud seda teadete edasiandmise viisi ja 1926. lõpul sisaldasid Nakado (alev Tokio läheduses) tuvikasvandused üle 3000 tuvi. Jaapanlased arvavad, et tuid on neile esimese järgu ühenduse abinõu, milleks neil ka juhuseid olnud leida tõendusi mitmesuguste manöövrite jooksul.

Tänapäev moodustavad tuid korralise edasiandmise abinõu. Neid lindusid toimetatakse ühest kohast teise kas meeste seljas kantavates bambukist puurides, või mootorratastel.

Tui-teenistus on jaotatud rühmadesse, millest igauks koosneb ühest ohvitserist, ühest allohvitserist ja kuuest tuisid armastavaist sõdurist.

Tui rühmadel ja kogu tui-asjandusel on suuri teeneid sagedaste segaduste jooksul Hiina pinnal. Saavutatud andmed tõendavad ühel meelel, et tuid alati oma puuridesse tagasi on pööranud, isegi kui neil tuli lennata üle võitluse piirkonna. Nad lendavad 30—40 km. maad 35—50 minuti jooksul.

(Coast Artillery Journal'i järele mai 1927.) M. L.

Venemaa.

Uus õhulaev (dirigaable).

Selle suure ja esimese Vene õhulaeva kava olevat valmistanud insener Wusskin. Teda ise loomustavad järgmised andmed:

Üldpikkus	73,0 mtr.
Läbilõike diametr. (maximum)	23,8 „
Kõrgus või laius	27,0 „
Kande-maht (capacité)	38.000 m. ³
Kiirus (max.)	120 km. tunnis.
Uus õhulaev pannakse käima kolme mooto-	

Pilte Värska laagrist.

Maja krohvimas.

ri abil à 400 H. J. ja võib tõsta oma 12 mehelise teenistusmeeskonna juures veel 44 reisijat.

Tema tegevuse raadius (rayon d'action) on umbes 4.300 km. Tegevuse aeg 36 tundi.

Uue õhulaeva kest on valmistatud erilisest Venes valmistatavast kergest metallist, mida tuntakse seal „Koltjungaluminium“i“ nime all.

See õhulaev kindlustavat õhuühendust Leningradi ja Vladivostoki vahel. M. L.

Leedu.

9. septembril lõpetas Leedu sõjakooli 9 lend, kõigi eriliikide peale kokku 56 ohvitseri. Pidulikl paraadil andis Leedu president A. Smetona isiklikult igale ohvitserile mõõga. J.

Euroopa riikide riigikaitse kulud.

Itaalia professor Zugaro on teinud huvitavaid kokkuvõtteid Euroopa riikide kuludest riigikaitse peale. Kõige rohkem kulutab sõja-, õhu- ja meriväe peale Inglismaa — 2771 milj. kuldliiri (1 liir on umb. 17 Emk.); teisel kohal seisavad P. A. Ühisriigid — 2725 milj. kuldliiriga. Sellele järgnevad: Prantsusmaa — 1521, Nõukogude Venemaa — 1098, Jaapan — 1002, Itaalia — 732, Poola — 727, Hispaania — 621 ja Saksamaa — 569 milj. kuldliiriga.

Üldkuludega võrreldes kulutab kõige rohkem riigikaitse peale Leedu, nimelt 66 prots. kogu riigi eelarvest. Hispaania kulutab 34,5, Jaapan — 33,

Nõuk.-Vene — 27, Portugal — 22, Itaalia — 17, Prantsusmaa — 17, Inglismaa — 15,5, P. A. Ühisriigid — 15, Belgia — 15, Saksamaa — 7,6 ja Austria — 6% kogu eelarvest. EMg.

Inglismaa.

Juba hulk aastaid murdis Briti admiralteet pead küsimuse üle, kas meriväes edaspidi tarvitusele võtta apelsiini- või meloonimarmelaad. Asjatundjate arvamiste ärakuulamise otsustati edaspidi mereväes tarvitusele võtta apelsiini-marmelaad. Nimelt tehti kindlaks, et viimane kaitseb mereväelasi paremini skorbuudidõve eest kui meloonimarmelaad.

66-a. vanuses suri mr. Salomon J. Salomon. Kadunu oli Briti sõjaväe kaitsevärvi — khaki — ülesleidja ja maskeeris Ilmasõja ajal teravmõtteliste kaitsemaalide ja dekoratsioonidega Briti sõjavägede seisukohti, liikumist ja lahingupidamise vahendeid.

Prantsusmaa.

Lähemal ajal kavatsetakse sõjaväes tarvitusele võtta senise helesinise värvi asemel khakivärv.

Sõjaminister keelas sv.-lenduritel sõjalennukitega ookeanilendudest osavõtmise senikauaks, kuni lennukitele muretsetakse uued sisseseaded ja abinõud, mis võimaldavad ookeanile laskuda ja pärast tarvilikku lennuvaheaega jälle lendu jätkata. E. Ms.

Seotavad aerostaadid sakslaste teenistuses Ilmasõja kestel.

A. Patska.

Enne ilmasõda oli sakslastel 2 seotavate ja 4 juhitud aerostaatide pataljoni.

Seotavate aerostaatide ülesanne oli väga kitsastes piirides — ta oli ainult kui paigalseisev vaatepunkt perspektiiv- ja panorama-ülesvõtte tegemiseks. Liiategi juhitud aerostaatide ja lennukite ilmumisel jäid nad hoopis tagaplaanile. Saksa kindralstaap leidis, et lennuk, kui liikuv vaatepunkt, võib palju paremini luuret toimida aerostaadist, mille järele tahetigi likvideerida seotavate aerostaatide pataljone.

Kuid siiski, Saksa sõjavägede staabi ülema pealekäimisel, moodustati 8 välja aerostaatide salka — iga armee juure üks salk ja 17 kindluse aerostaatide salka — à üks aerostaat. Ilmasõja esimesil päevil, kui käimas olid manööverlahingud, nähti asja hoopis teistsugusena — aerostaadid, kui niisugused, andsid väga häid tagajärgi vaenlase luurest. Ühtlasi vaatlesid ka aerostaadid oma vägede maskeerimist.

Kuid üleminek positsioonilahingutesse lõpetas ka aerostaatide töö. Lahingväljad jäid tühjaks — inimesed istusid sügavates kaevikutes, kuhu vaatleja silm aerostaadilt enam ei ulatunud. Kahurväe tegevust tuli harva jälgida, sest sakslased kannatasid sõja algul laskemoona puuduse all. Ainukeseks ülesandeks aerostaatidele jäi liikumiste jälgimine raudteedel. Väeosa ülemate usk kadus aerostaatidesse, leiti, et nende ülalpidamine on üleliigne kulu riigile. Teiseks olid mõnikord kaotused kaunis suured maapealsete üksuste hulgas, kui vaenlane tulistas õhusviibivat aerostaati. Nõuti aerostaatide üleslaskmist samaste kohtade pealt, kus maapealseid üksusi ligiduses pole, et ärahoida kaotusi. See asjaolu ei võimaldanud enam vaatlejatele igakord oma ülesannet täita, liiategi veel, et binoklid ja fotoaparaadid olid arenemisastmes.

Oma konstruksiooni poolest ei võinud aerostaadid kõrgele tõusta — 600 mtr.³ mahtuvusega aerostaatide maximaalne kõrgus oli 800 mtr., tegelikult aga ainult 500—600 mtr.

Kuid tehnika arenedes konstrueeriti uued aerostaadid mahtuvusega 1000 mtr.³, mis võisid 1200 mtr. kõrgusele tõusta.

Vaatlejatele tuli uus töö juure, nimelt kahurväe tule korrigeerimine, mis tookordses väljasõja määrustikus ei olnud ettenähtud. Kahurväe laskemoona seisukorra paranedes, andusid aerostaadid täie jõuga kaugelaskjate kahurite teenistusse.

1915. a. algul töötasid lääne väerinnal 9 aerostaati. Materjaalosa paranes silmnähtavalt, vanad aerostaadid vahetati ümber uute vastu, mis võisid kõrgemale tõusta. Ilmusid paremad binoklid, fotoaparaadid, väljameteoroloogi jaamad jne.

1915. aasta kevadeks osutus aerostaatide töö niivõrt vajalikuks ja kordalainuks, et armeede ja korpuste staabid hakkasid nõudma nende koosseisu suurendamist. Selle järele moodustati kõik kindluste salgrad väljaaerostaatide salkadeks ja saadeti väerindele.

1915. a. suvel raskekahurväe koosseisu suurenedes, laiendati ka aerostaatide hulka ja 1915. a. lõpul oli juba lääne väerindel ligi 80 aerostaati. Kõik nad olid peaaegu täielikult kahurväe teenistuses. Kõrgemad staabid said neilt stereoskoobilisi ülesvõtteid, mis andsid reljeefi vaenlase väeosade asetusest. Ka fotoülesvõtteid töid suurt kasu, sest uued aparaadid kuni 120 cm. F. andsid väga selgeid pilte.

Positsioonisõjas olid vaatlejad alaliselt igaüks oma sektori peal, mis võimaldas hiilgavaid luure andmeid saada, sest maastik sai sel moel hästi äraõpitud.

Ida, s. t. Vene väerindel ei olnud aerostaate võimalik nii laialdaselt manööversõjas kasutada — puudusid vastavad ühendusteel, mis raskendas nende alalist transporti.

1915. a. sügisel võtsid kaks aerostaatide salka ka Serbia sõjakäigust osa. Ka seal andsid nad häid tagajärgi kuni üleminekuni Doonau jõest; edaspidi puudusid jällegi head ühendusteel, mille pärast neid hulgaviisi ei saanud tarvitada. Teiseks põhjuseks oli veel liig kuum lõuna päike, mis rikkus aerostaatide kummikorda, mille järeltulnud nad muutusid liig ruttu kõlbmatuks.

1916. aastal võtsid Verduni lahingutest osa 12 aerostaati. Siin oli juba otukorra kohaselt loodud side iga üksiku salga ja väeosa staapide vahel. Kõik luure andmed ja igasugused teated said toimetatud kiiremas korras vastavate väeosade staapidesse.

Somme lahingutes 24. apr. — 26. nov. 1916. a. võtsid aerostaadid elavalt osa, kuid suurte kaotustega. 9-ast tegutsevast aerostaadist lasti sakslastel 6 tükki maha süütuskulidega.

Selle järele suurendati aerostaatide koosseisu — Somme rajooni toodi 18 salka, kokku 50 aerostaati. Side loodi ideaalselt iga salga ja üksikute väeosa staapide vahel, et võimaldada luure andmeid kiiremas korras edasi toimetada. Kaitseks vaenlase lennukite eest, saadeti aerostaatide gruppade juure hävitajaid lennukeid.

Eriti suurt kasu töid aerostaadid Itaalia väerindel, kus igasugune muu vaatlus mägise maastiku tõttu oli võimatu.

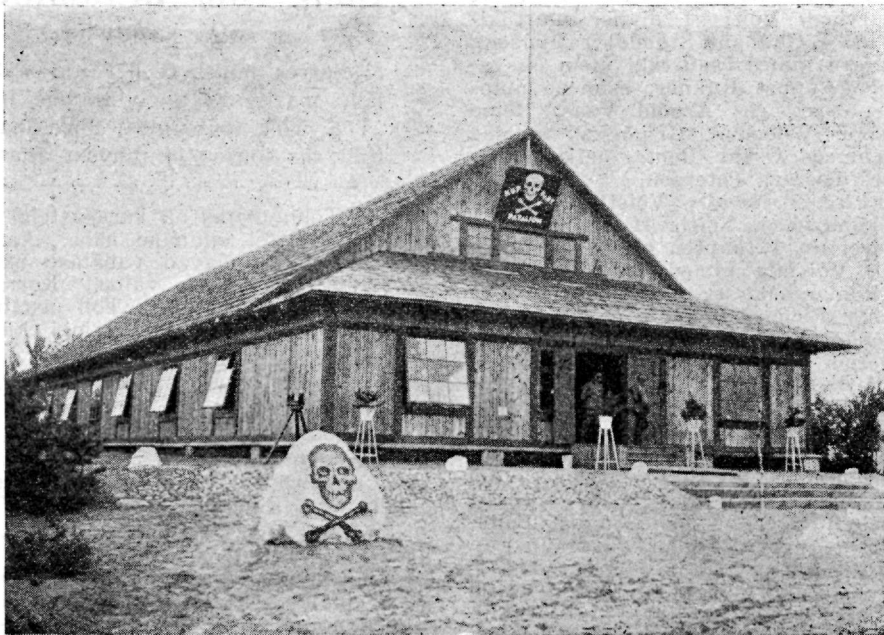
Seljataguses hakati formeerima aerostaatide reserve, mis kaotuste puhul eesliinile saadeti.

1918. aasta jaanuarikuul, kui sakslased valmistusid üldisele suurele pealetungile — andsid aerostaadid neile ennem tähtsaid luure andmeid vaenlasest.

Juba vara hommikul, enne jalaväe pealetungi, tõusid nad õhku ning jälgisid samm-sammult pealetungi järke (faase). Ühes sellega andsid nad teateid oma kahurväe tule mõjust ja tagajärgedest.

Need aerostaadid, mis said vaenlase poolt vigastatud või maha lastud, täiendati uutega seljatagustest reservidest.

Aerostaatide reservid liikusid edasi ühes seljataguste väeosadega ja olid eesliinist ainult 3—5 klm. eemal.

Pilte Värška laagrist.

2-se rügemendi Kuperjanovi Partisaani pataljoni barak.

Ilmasõja lõpul — sakslaste taganemise ajal andsid jällegi aerostaadid esimesi luureandmeid. Nii said väeosade staabid andmeid, kuhu koondab vaenlane oma jõude, millist iseloomu kannab koondamine jne.

Kogu ilmasõja kestel kaotasid sakslased 470 aerostaati. Neist said vaenlase kahurväe poolt mahavõetud — 55 tükki, ülejäänud hävitasid lennukid, süütekuulid ja harilikud kuulipildujad.

Kaitseväe elu.

Käesoleva aasta kahurväe laskevõistlused poligoonil I, II ja III diviiside kahurväe vahel andsid järgmised tagajärjed:

A. Patareidevahelised võistlusküsimused.

1. Kerge-haubitsa patareid I, II ja III diviisides. Võitsid:

a) I diviisi suurtükiväest patareid nr. 5. (kapten Margevits). Märgi (kaeviku) ümbruses kildude tegevuse rajoonis oli 10 tabamist; 50% hajumise keskribas oli 7 tabamist; 8 Tp ribas oli 10 tabamist. Kaeviku (märgi) laius = 50 meetrit. Tulistamise kestvus oli 10 minutit, väljalastud 16 mürsku.

b) II diviisi suurtükiväest patareid nr. 3. (leitnant Altmann). Märgi ümbruses kildude tegevuse piirkonnas oli 12 tabamist. 50% hajumise keskribas oli 7 tabamist, 8 Tp ribas — 11 tabamist. Märgi (kaevik) pikkus = 50 meetrit. Tulistamise kestvus oli 8 minutit, väljalastud kokku 16 mürsku.

2. Kerge-suurtüki patareid ei täitnud võistlustingimusi, mille tõttu võidule ei pääsenud ükski kergepatareid.

3. Raskedpatareid I, II ja III diviisides. Võitis II diviisi suurtükiväest patareid nr. 6. (kapten Krupp). Märgi juures

(nägemata punkt, mille koordinaadid enne tulistamise algust antud patareid ülemale; tulistamine plansheti järgi mõõdurühma kaastegevusel) oli maastikul 8 Tp nelinurgas 17 tabamist ja 4 Tp nelinurgas 8 tabamist. Laskekaukus ligikaudu 6 kilomeetrit. Mürskude kukkumiste keskpunkt asus maastikul 23 mtr. märgi taga ja 1 meeter märgist paremal, kuna laskeplanshettil vastavalt 20,5 meetrit märgi taga ja 5 meetrit paremal. Tulistamise aeg 26 minutit.

Ülalnimetatud kolm patareid omasid n. n. „akselbante patareid“, nimetuse perioodil 1. septembrist 1927. kuni 1. septembrini 1928. — s. o. nende meeskonnad täies koosseisus kannavad akselbante nii rivis kui ka väljaspool rivi ühe aasta jooksul, kuni järgmise aasta laagriperioodi lõpuni.

II diviisi suurtükiväest patareid nr. 6, kes järgimööda kolme aasta jooksul omanud laskeakselbandid, on õigus käesoleval aastal kanda „erilise liigi“ akselbante. Sama õiguse omab vastava spetsialistide komando mõödurihm.

Auhindade jaotus diviiside vahel:

I	diviisi suurtükivägi	— 1
II	”	— 2
III	”	— 0

B. Numbrite laskevõistlused.

1. Suurtükid 76,2. Võistlesid I ja III diviiside kahurväed. Võitis I diviisi suurtükiväest patarei nr. 4 (leitnant Stunde) raadiusega 18 tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülem — vanem allohvitser August Kukner, esimene number (sihtur) — reamees Arnold Vaas, teine number — noor Voldemar Grigorjev, kolmas number — reamees Oskar Roots, neljas number — reamees Toomas Peterson.

2. Suurtükid 18-nl. Võistlesid II ja III diviiside kahurväed. Võitis II diviisi suurtükiväest patarei nr. 1 (kapten Lokk) raadiusega 24¼ tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülem — reamees Roman Messer, esimene number (sihtur) — noor Richard Saba, teine number — noor Karl Viirberg, kolmas number — noor Karl Viira, neljas number — noor Erik Kruse.

3. Kerged haubitsad 45". Võistlesid I, II ja III diviiside kahurväed. Võitis III diviisi patarei nr. 1 raadiusega 37 tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülem — kapral Paul Pertel, esimene number (sihtur) — reamees Alfred Käämer, teine number — noor Richard Radloff, kolmas number — noor August Põlla, neljas number — noor Theodor Järvekülg.

4. Rasked suurtükid 42". Võistlesid I, II ja III diviiside kahurväed. Võitis III diviisi patarei nr. 5 raadiusega 25½ tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülem — noorem allohvitser Alfred Lallo, esimene number (sihtur) — reamees Hendrik Kosenkranus, teine number — noor Abert Adami, kolmas number — noor Herman Madisson, neljas number — noor Eduard Jürisson.

5. Rasked haubitsad 6". Võistlesid I, II ja III diviiside kahurväed. Võitis I diviisi patarei nr. 7 (major Grenzup) raadiusega 14 tolli. Võitjate nimed: suurtüki ülem — vanem allohvitser Ilmanto Otto, esimene number (sihtur) — reamees Oskar Birkenbaum, teine number — reamees Nikolai Vlasov, kolmas number — reamees Richard Lansmann, neljas number — reamees Voldemar Damberg.

Suur Tõlla ärkamine . . .

(V. kaanepilt.)

...Surrees hüüab Tõll: „Kui sõda korra jälle maal, siis tulge äratage mind: „Tõll, Tõll, tõuse üles! Sõda maal!“ Küll siis tõusen ja rahvast aitan.“

See Tõllu töötus oli karjalastelgi teada. Karja heides karjastel tahtmine näha, kas Tõll tõesti üles tõuseb. Hüüavad vallatuse pärast: „Tõll, Tõll, tõuse üles! Sõda väljas!“ Korruga haud liikumas. Ja üks näe imet: Tõll pistab pea hauast välja... Vaatab ise ümberringi, küsides: „Kus sõda?“*)

1918. a. süngel novembri päevil, kui vaenlane tungis maale, tuletas meiepõlv Tõllule meelde ta töötust ja ... Tõll! ärkas.

Nägematult võideldes meie ridades ta viis meie võidurikkad väed Krasnaja Gorka, Ostrovi, Jakobstadi, Riia alla. —

Ka tulevikus võrreldes omi ja vastase jõude, arvestades relvu ja nende tehnilisi võimeid ärge unustagem ühte oma jõu elementi... Meelestagem ikka ja alati, et Tõll peab siiski oma surres antud töötuse, kui teda tõsisel momendil kutsume... E.

*) M. J. Eisen: Eesti muistsed vägimehed.

Numbrite laskevõistlustel omased auhindadeks: kõik eelpool loetletud sõdurid — laskeakselbandid jäädavaks omanduseks ja esimesed numbrid (sihturid) peale selle veel taskukellad sellekohase pealkirjaga.

Auhindade jaotus numbrite laskevõistlustel:

- I diviisi suurtükivägi — 2.
- II diviisi suurtükivägi — 1.
- III diviisi suurtükivägi — 2.

—x—

Sport kaitseväs.

Pühapäeval, 18. sept. korraldas Narva garnisoni spordi komisjon garnisoni väeosade vahel 7 kilomeetri pikkuse piilkondade jooksuvõistlused rändava auhinna kolmekordseks kaitsmiseks. Piilkondade koosseis: I jao ülem, kapral või allohvitser, jao ülema abi ja 6 reameest. Iga piilkond pidi koosnema ainult ühe kompanii meestest. Riietus: kuub ehk suviluuse, palit ranitsas ja püss ühes 60 padruniga. Finishi pidi piilkond ilmuma terves koosseisus. Start ja finish olid Narva linna spordiväljal. Marshruut oli spordiväljalt mööda Tallinna maanteed 3,5 klm. kontrollpunkti ja sealt tagasi.

Võistlustest võtsid osa 15 piilkonda. Kahel eelmisel aastal oli selle auhinna järgimööda enese käes hoidnud I. rügemendi 7. kompanii. Tänavu oleks temal tarvis olnud auhind veel kord kaitsta ja auhind oleks jäädavalt kompaniile kuulunud. Võistluste tulemused seda aga ei võimaldanud. Esimeseks tuli kohale ja sai auhinna I. rüg. 2. kompanii, ajaga 40

min. 55 sek.; teiseks tuli IV pataljoni 3. kompanii, ajaga 41 min. 19 sek.; kolmandaks tuli I. rüg. 9. kompanii, ajaga 42 min. 03 sek. Kõige pikem aeg oli 48 min. 53 sek. Diviisi õppekompanii tuli kuuendale kohale.

Vihmane ilm ja libe tee mõjusid tunduvalt võistluste tagajärgede peale. G. K.

20. septembril korraldati Narvas I. diviisi ülema korraldusel diviisi väeosade ohvitserikogude vahelised lõpuvõistlused püstolitest laskmiseks Soome lennuväe ohvitseride poolt annetatud auhinna (karika) peale. Vastava komisjoni poolt väljatöötatud lasketingimistes pidid väeosade ohvitseride kogud, et karikat jäädavalt omandada, seda kolm aastat järgimööda kaitsma. Eelmisel aastal omandas karika I. div. suurt. ohv. kogu (esimest korda).

Tänavused võistluste tulemused olid järgmised:

- 1) I. div. staabi ohvitseride kogu:

Pilte Värška laagrist.

Sõjaminister kindral N. Reek ühes oma abiga kindral Lill'iga ja 2-se diviisi ülema k.-t. kolonel Kubo'ga Värška laagris suvel 1927.

Major Kurvits — 8 p., kapten Saidlo — 11 p., leitnant Uuk — 4 p., kokku — 23 p.

2) I. div. suurt. ohvit. kogu:

Leitnant Tsernitski — 10 p., leitnant Pajo — 5 p., n.-leitnant Gerst — 5 p., kokku — 20 p.

3) I. soomusrong. rüg. ohv. kogu:

Kapten Villemi — 5 p., n.-leitnant Peiker — 5 p., n.-leitnant Annus — 1 p., kokku — 11 p.

4) I. jalaväe rüg. ohvitser. kogu:

Leitnant Puusep — , n.-leitnant Leets — 8 p., n.-leitnant Parksepp — 1., kokku — 9 p.

5) 5. rüg. ohvitser. kogu:

Kapten Vaga — 4 p., kapten Raudsepp — 1 p., leitnant Kvasnik — 4 p., kokku — 9 p.

Seega omandas rändava auhinna (karika) esimest korda I. div. staabi ohvitseride kogu.
G. K.

Tennissport Tallinna garnisonis.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni poolt peeti 27. ja 28. aug. s. a. garnisoni tennis-meistrivõistlused ohvitseridele ja sv. ametnikudele üksikmängus. Võistlused leidsid aset Kadriorus, Lennuväe rügemendi ohvitseridekogu

tennisplatsil. Võistlejad jagunesid A ja B klassi. A klassi kuulusid need ohvitserid ja sv. ametnikud, kes möödunud aastatel garnisoni ja üleriiklistel kaitseväe ning seltside vahelistel tennisvõistlustel esimesele kolmele kohale tulid. Kõik teised aga kuulusid B klassi.

Võistlused läksid hästi korda. Hea võistlustuju ja ilus ilm oli paremaks kaasaaitajaks. Eelmiste aastatega võrreldes on võistlejate tehnika palju kindlamaks kujunenud, mis tõendab, et selle „viisakama valgespordi“ vastu ka kaitseväelased tunnevad huvi.

Võistluste tulemused kujunesid järgmiselt:

A — klassis.

1. San. major Laur — Lennuväe rüg. — tagaj. 8/6; 3/6; 6/3.

2. N.-ltn. Parek — 10. jalaväe rüg. — tagaj. 6/4; 3/6; 6/4.

3. N.-ltn. Lepik — Lennuväe rüg.

B — klassis.

1. Leitn. Arro — Lennuväe rüg. — 6/4; 3/6; 6/2.

2. Leitn. Alev — Lennuv.e rüg. — 6/1; 6/0.

3. Leitn. Läte — Lennuväe rüg.

L—ks.

Eesti kirjanduse bibliograafiline ülevaade.

Bernhard Linde.

(Järg.)

10) Richard Roht, Jutud Kõrrekülal. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus 1926. a. 133 lhk., hind ?

Need on anektoodid, kerged külavaheliste juhtumiste jutustused, millel ei ole õieti hea vestegi väärtust. See raamat võrdub oma nõrkustelt sama autori „Tsirgukülale“. Need juhtumiste pajatused on sündinud autori vaimu loiduse silmapilkudel ning kirjanik on nende avaldamisel liiga vähenõudlik enese ja oma ajutute vastu.

11) Liisa Peerandi, Sinimäe Eeva. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1926. a. 166 lhk., hind ?

Naiskirjanik jutustab oma novellides naistest. Naised on kerge käega ette heitmas meeskirjanikeile, et need ei tunne naiste hingeelu ega suuda laskuda selle oletatud sügavustesse. Kuid kindlasti oleks see tabavam naiskirjanikkude kohta. Siiski ei ole Liisa Peerandi oma kaaslannade keskel mitte viimane. Igatahes jätavad tema novellid oma hingeeluliselt põhjendusel ja jutustuse käigu kunstiloomuliselt seisukohalt märksa parima mulje, kui näiteks Sophia Vardi „Haabvere“. Aga selleski novellikogus on sentimentaalsusi ning muid kirjanduslikke komistusi.

12) Milli Mallikas, Risteed. Jutustused. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1926. a., 118 lhk., hind ?

Sellesse kogusse on meie vesteloolane korjanud rea jutustusi oma kirjanduslikult noorusmaalt. Sellega ongi seletatav nende jutukeste enam kui küsitav väärtus. Leidub isegi sellaseid, mis tunduvad nilbevõitu, nagu oleksid nad pärit veel „Sidemete ja sõlmede“ ajajär-

gust. Igatahes selle kirjaniku toodangus nõrgeim raamat.

13) Voldemar Kuljus, Juuda suudlus. Kaheksa jutlust. 67 lhk., hind ?

Igaüks kes soovib leida vastuse küsimusele: millega seletada selle noore pastori menu, võiks lugeda raamatut. Siis selgub, et V. Kuljus võtab oma näited tänapäeva inimesele ligemal olevast elust ja kirjandusest, on selle juures küllalt dilletantlik, et pääseda hingeliselt ligemale just lihtsama vaimulaadiga inimesele.

14) L. Raudkepp, Isamaa ilule. Luuletused. Kaanejoonistus — Gerda Hoffmann, teksti kaunistused — Johann Naha. Kalevilinnas, 1927., 83 lhk., hind 150 marka.

See kahe mehe ja ühe naise ühistöö mõjub õige käsitöoliselt, suurest laastust looduna, isegi peenema näputöö hulka on seda raske paigutada.

15) Sophia Vardi, Haabvere. Romaan. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1926. a., 181 lhk., hind 200 m.

Võiks kohati tõmmata kõrvujooni Vardi ja Rohti juttude ja romaanide vahel. Mõlemad on ajaviite kirjanikud, kelle tööd on sobivad kaasavõtmiseks reisile või Kadriorgu jalutama minnes: kui ei kohta juhuslikult mõnda huvitavat kaasreisijat või jalutajat, kes oma vestimisega aega viidaks, ning igav hakkab, siis võib ju neid raamatuid lugeda. Nad pole nii halvad, nagu mõned arvustajad püüavad kinnitada. Ei ole seda ka „Haabvere“, kuigi selles sünnib imelikke asju, mille kunsti loogiline side on vist saladuseks autorile eneselegi. „Haabvere“ on ajaviite toosena päris mõnus raamat, aga rohkem ärge sellelt oodake ega nõudke.

Juhtimise ja side manöövritelt sept. 1927. . .

Joonistanud leitnant V. T.

Ka „manöövri kokkuvõtte . . .“

„Kui meid ei oleks, ei oleks ka mitte see manööver.“

Põhjuste uurimisel.

„Kas need Võrumaa lehmad õpivad traadi peal tantsima või, et igalpool traat pooleks tõmmatud...“

Vaga soov.

„Peaks ometi kord see igane-nud telefon kolikambri minema, tahaksin näha kuidas „nemad“ raadio lained läbilõikavad . . .“

„Moondamine.“

„Mis imelik mets on see siin keset teed, kaardil seda märgitud ei ole?“

„See, härra kapten, on meie eeskujulikult moondatud rügemendi woor.“

Mõju avaldamine.

„Kui meie oma autodega „roheline“ peale ka sarnast mõju avaldaksime kui nende setu hobuste peale, siis võiks ülemus meiega rahul olla.“

„Manöövri piitsad.“

„Kae, kos om piitsk — võta aga kraavist kui palju tahat, kas kollast või musta!“

Võru iludused omavahel.

— „Kas see nüüd kellegi „sõda“ on — rongi laatsaretis ei ole halastaja õdegi . . .“

Manöövri möödudes . . .

„Kae kallis, kuulsaks olen saanud seal Võrumaal — koguni „Päevaleht“ kirjutas minust — mind joonistatakse koguni!“

Trükist
ilmunud:

Jalaväe eeskiri

II osa

Jalavägi lahingus.

Hind:

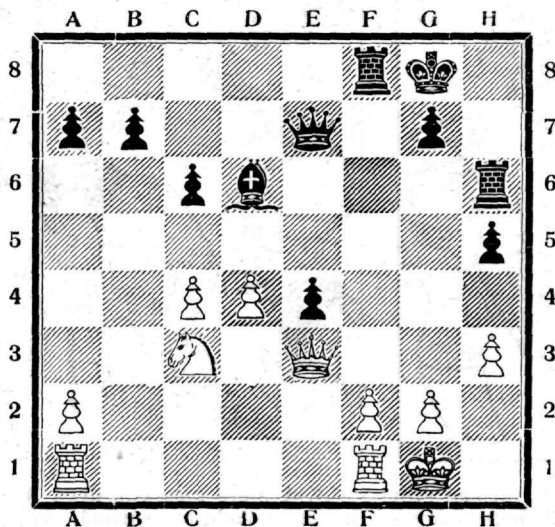
Lihtköites — 100 mk., iluköites — 125 mk.

Müügil

„Sõduri“ talituses, Tallinn, Uus t. 10.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Tartu maleseltsis mängitud partii lõpuseis:
Mustad.

Valged.

Valged: Schalit. Mustad: stud. med. S. Lurie.

Valged: Kg1, Le3, Va1 ja f1, Rc3, Ea2, c4, d4, f2, g2 ja h3.

Mustad: Kg8, Le7, Vf8 ja h6, Od6, Ea7, b7, c6, e4, g7 ja h5.

„Sõduri“ talituses müügil olevate raamatute nimekiri.

Topograafia kursus	350.—
Ühendatud väelike juhtimine ja lahing	75.—
Üldine õppekava noorte 5-kuuliseks ettevalmistamiseks	100.—
Voinski ustav o nakasanijah	600.—
Jalaväe taktikaliste õppuste meetodika	165.—
Maskeerimine	80.—
R. K. K. A. Jalaväe lahingteenistus	120.—
Märklaudade paberid, suured pruunid	25.—
Märklaudade paberid, väiksed kollased	25.—
Märklaudade paberid, väiksed valged	20.—

Järg oli:

Mustad.	Valged.
1.	Vf8—f3!
2. g2 : f3,	Vh6—g6+,
3. Kg1—h1,	Le7—h4,
4. f3 : e4,	Od6—g3!,
5. f2 : g3,	Lh4—h3+,
6. Kh1—g1,	Vg6 : g3,
7. Le3 : :g3,	Lh3 : g3,
8. Kg1—h1.	Lg3 : c3

ja mustad võitsid.

Kui 2. Le3—d2, siis Vf3:h3!,
3. g2:h3, Vh6—g6+,
4. Kg1—h1, Le7—h4,
5. Ld2—e3, Od6—f4
ja mustad võidavad.

Kindralstaabi VI osakonna väljaandel ilmusid trükist:

SISEMÄÄRUSTIK

Hind 110 marka.

**SAKSA VÄLIKINDLUSTAMISE
EESKIRI**esimene ja teine jagu. Tõlkinud Saksa keelest kolonel-ltn.
J. Grünberg ja kapten N. Thar. **Hind 160 marka.**

Soome Laskurliit

PÕHIKIRI JA LASKEMÄÄRUSEDTõlge Soome keelest. **Hind 55 marka.**

Raamatud on müügil „Sõduri“ talituses Tallinn, Uus tän. 10.